

**JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
ZDRAVOTNĚ SOCIÁLNÍ FAKULTA**

Součinnost a účastenství v trestním právu a soudní judikatuře

Bakalářská práce

22.5.2007

Vedoucí práce :

JUDr. Daniel Prouza, Ph D.

Autor práce:

Pavel Mareš

Accomplice and Accession in Criminal Law and Judgment

This theme is part of criminal law material, which is systematically formed in penal code 140/1961. In Czech culture of law (it differs from system of common law in the UK and the USA etc.) we differ criminal law material and criminal law process. Today law systems have been influenced by ideas of Enlightenment (in particular century 18th). Significant persons in this age, who influenced the development of criminal law in Europe were philosopher C. Beccaria and Ch. de Montesquieu. They wanted for example, that crimes and a punishment would be sentenced by independent court according to written law or to ban corporal punishment and death penalty.

Criminal law material states particularly, what action defines criminal offence and the punishment. Criminal offence is dangerous to society and can't be defined without penal code (factual ground of crime). If somebody commits a criminal offence under the law, is perpetrator and can be punished according to law. Who attempts to commit a criminal offence, prepares a very dangerous criminal offence, or participates in the criminal offence (accomplice) can be punished as well.

A case, that is committed by gang (group), we call accomplice or accession. (organization, incitation, abetment, conspiracy etc.). Accomplice in theory of law we define as criminal form, which is characterized two or more subjects in criminal offence and one main criminal offence. This form is more dangerous to society than criminal offence committed by one person.

Theory of accomplice is defined by experts (lawyers, judge) and practice of judgment. In Czech Republic is not the judgment as a precedent like usually in English speaking world. The judgment is important, because it makes the explanation of law uniform. In this work is in some actual cases of accomplice explained the significance of the judgment.

**Prohlašuji, že bakalářskou práci na téma „Součinnost a účastenství
v trestním právu a soudní judikatuře“ jsem vypracoval samostatně a použil
jen pramenů, které cituji uvádím v přiložené bibliografii.**

V Českých Budějovicích 22.5.2007

Pavel Mareš

.....

Poděkování:

Děkuji JUDr. Danielu Prouzovi, Ph.D., za odborné vedení a cenné rady rady, které mi při psaní bakalářské práce vždy s ochotou rád poskytl.

Seznam zkratk

- LPS *Listina základních práv a svobod*, vyhlášená předsednictvem České národní rady ze dne 16. 12. 1992 jako součást ústavního pořádku České republiky (č. 2 / 1993 Sbírky zákonů České republiky ve znění úst. zák. 162 / 1998 Sb.
- Op. cit. sub 2) s. 31 - opětovně citované dílo pod poznámkou pod čarou č.2 strana 31, (Musil, J., Kratochvíl, V., Šámal, P. a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 2. přepracované vydání. Praha : C. H. Beck, 2003)
- Sb. rozh. Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek – část trestní tr. řád *zákon č. 141 / 1961 Sb., o trestním řízení soudním* (trestní řád) ve znění pozdějších předpisů.
- tr. zák. *zákon č. 140 / 1961 Sb., trestní zákon*, ve znění pozdějších předpisů
- Ústava *Ústava České republiky* ze dne 16. 12. 1992 (ústavní zákon č. 1 / 1993 Sbírky zákonů České republiky) ve znění ústavních zákonů č. 347/1997 Sb., č. 300/2000 Sb., č. 395/2001 Sb.,č. 448/2001 Sb. a č. 515/2002 Sb.
- zák. mládeže - *zákon č. 218 / 2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže)*

Úvod	8
1. Současný stav	9
1.1. Pojem českého trestního práva	9
1.2. Funkce trestního práva hmotného.....	14
1.3. Zásady a principy trestního práva.....	15
1.4. Hlavní prameny trestního práva hmotného.....	15
1.5. Trestný čin v platném českém trestním právu	19
1.5.1. Formální stránka trestného činu	19
1.5.2. Materiální stránka trestného činu	20
1.6. Znak skutkové podstaty trestného činu	21
1.7. Trestný čin z hlediska vývojových stádií trestného činu a formy trestné součinnosti	23
1.7.1. Příprava a pokus trestného činu	24
1.7.2. Součinnost a účastenství	24
1.8. Obecné a zvláštní formy trestné součinnosti	26
1.8.1. Spolupachatelství.....	27
1.8.2. Účastenství a jeho formy (organizátorství, návod a pomoc)	30
1.8.2.1 Zásada akcesority účastenství	30
1.8.2.2 Organizátorství	31
1.8.2.3. Návod	32
1.8.2.4. Pomoc.....	32
1.8.3. Spolčení a sročení.....	33
1.8.4. Zločinné spolčení.....	33
1.8.5. Trestné činy v pátém oddílu třetí hlavy zvláštní části trestního zákona	35
1.8.6. Speciální případy spolupachatelství a účastenství jako součást skutkové podstaty trestného činu.....	36
1.8.7. Trestný čin podílnictví a legalizace výnosů z trestné činnosti.....	36
2. Cíl práce	38
3. Metodika.....	39
4. Kazuistiky a jejich porovnání s judikaturou	41

4.1. Ze spisu (loupež podle § 234 tr. zák, § 9 odst. 2 tr. zák.)	41
4.2. Z judikatury ke spolupachatelství trestného činu loupeže	44
4.3. Ze spisu (úvěrový podvod § 250b tr. zák., účastenství § 10 tr. zák.)	44
4.4. Z judikatury k trestné součinnosti u trestného činu úvěrového podvodu	47
4.5. Ze spisu (ublížení na zdraví § 221 tr. zák., výtržnictví § 202 tr.zák., spolupachatelství § 9 odst. 2 tr. zák.)	47
4.6. Z judikatury k trestnému činu ublížení na zdraví, výtržnictví a spolupachatelství.....	49
5. Výskyt trestných činů uvedených v kazuistikách (spisech) na území ČR za rok 2005, 2006 a další doplňující údaje, význam a hodnocení dat.....	52
5.1. Grafy	52
5.2. Interpretace dat.....	56
Diskuse.....	58
Závěr.....	60
Seznam literatury	61
Klíčová slova:	65

Úvod

Při rozhodování, proč se věnovat právě oblasti trestněprávní, jsem vycházel z předpokladu, že si mnoho lidí myslí, že právu mohou rozumět jen právníci. Práva a povinnosti obsažené v zákonech však vymezují mantinely, v nichž je třeba se pohybovat v každodenním životě. Je tedy nezbytné, aby každý člověk bezpečně věděl, jakého jednání se musí zdržet, proto by právním normám měl rozumět co největší počet lidí. Hlavní úloha právníků je spíše v tom, aby právní normy správně podle osvědčených pravidel formulovali nebo je dokázali s příslušným odůvodněním v konkrétním případě aplikovat a v souladu s nimi řešit různé problémy. Jen tak mohou být spravedlivě projednány případy, kdy právo bylo porušeno a vznikla tím někomu újma nebo mohlo právo být realizováno ve prospěch klienta. Pro tuto činnost potřebují již odborné právní vzdělání, které musejí po celou profesní dráhu prohlubovat vždy v souladu s nejnovějšími poznatky právní vědy, která je rozvíjena publikováním dosavadních zkušeností a názorů z právní praxe.

Kromě právníků musejí být do jisté míry experty na právo např. i policisté, úředníci nebo sociální pracovníci, což jsou oblasti na něž se zaměřuje i moje vzdělání.

Tato práce se věnuje výhradně odvětví trestního práva hmotného. Je koncipována tak, že se nejprve věnuje trestnímu právu obecně, neboť na základě toho lze tématu trestné součinnosti porozumět. Čtenář nalezne jednak mnoho odkazů na jednotlivá ustanovení zákonů, které je třeba vždy chápat v kontextu z celým právním předpisem, jednak na odbornou literaturu, z níž jsem čerpal. Tím může získat dobrý základ i pro vlastní studium trestního práva, které v žádném případě není jednoduché.

1. Současný stav

1.1. Pojem českého trestního práva

České trestní právo je součástí českého právního řádu a odvětvím veřejného práva¹. Rozlišujeme trestní právo hmotné stanovící zejména, za jakých podmínek určitý způsob jednání je podle tohoto práva trestným činem a jakou sankci lze za něj uložit, a trestní právo procesní, jehož normy upravují postup orgánů činných v trestním řízení o konkrétních spáchaných trestných činech tak, aby trestné činy byly náležitě zjištěny a jejich pachatelé podle zákona spravedlivě potrestáni. Odvětví trestního práva hmotného má chránit práva a oprávněné zájmy fyzických a právnických osob, uznávané společenské hodnoty a ústavní zřízení České republiky před trestnými činy.

Trestní právo hmotné, jak jej známe dnes, bylo historicky silně ovlivněno idejemi osvícenství (zejména 18. stol.). K nim neodmyslitelně patří zaručení lidských práv, které zajistí blaho a spravedlnost co největšímu počtu lidí. Toho se mělo dosáhnout tzv. společenskou smlouvou vymezující hranice zasahování státní moci do svobody lidí. Významně v tomto období ovlivnil trestní právo italský filozof C. Beccaria, který ve své práci O zločinech a trestech osvícenské myšlenky vyjádřil. Odmítal, aby rozhodnutí o prohřešku (zločinu) a trestu za něj, byly jen libovůlí soudce. Navrhoval zákonem stanovit přesná pravidla jimiž se soudce při procesu musí řídit i záruku práv obviněnému. Tresty se měly vyměřovat tak, aby se jen minimálně omezila svoboda odsouzeného. Kritizoval použití krutých a ponižujících trestů včetně trestu smrti. Jejich škodlivost se snažil dokázat vědeckými metodami. Rozvoji vědy byla doba osvícenství rovněž značně nakloněna.

Tento myšlenkový proud se v Čechách (ještě jako součásti Rakouska) projevil při vzniku Všeobecného zákoníku o zločinech a jejich trestání v r. 1787 za vlády osvíceného panovníka Josefa II.. V tomto zákoně se již precizně definovalo, jaké jednání je zločinem, a který trest za něj uložit. Soudce se tedy směl rozhodovat jen

¹ Odvětví práva lze dělit na veřejné a soukromé - Veřejné právo vyjadřuje nadřazenost veřejné moci v zákonem vymezených případech vůči ostatním subjektům práva. Právo soukromé odpovídá vztahům rovnosti subjektů. (Boguszak, J. – Čapek, J. Gerloch, A. : *Teorie práva*. Praha: ASPI Publishing, 2004, s. 100).

v mezích tohoto zákona. Snahou bylo i nalézt rovnováhu mezi závažností zločinu a výší i druhem trestu.

Poměrně brzy v r. 1803 došlo k reformě trestního práva přijetím Zákoníku o zločinech a těžkých policejních přestupcích. Vychází ze stejných zásad jako úprava předchozí a pokračuje v jejich dokonalejším uplatnění v trestním právu. Podstatných změn neprodělává do r. 1852, kdy je přijat nový trestní zákoník, který je spíše novelizací zákona předchozího, tudíž mnoho změn nepřinesl. Vydržel však, samozřejmě s částečnými úpravami, které s sebou nesly společenské změny, až do r. 1950. Prohřešky se dělily do třech kategorií podle závažnosti, z nichž nejpřísněji trestný byl zločin. K méně závažným patřily přečiny a přestupky. U každého z činů bylo stanoveno do jaké kategorie náleží.

Z trestů za zločin přicházel v úvahu žalář, ale i trest smrti. Za ostatní prohřešky peněžitě nebo vězení a jiné.

Po vzniku samostatného Československa v r. 1918 platil i nadále trestní zákon z r. 1852. Bylo však přijato množství dalších zákonů, jimiž se uskutečnily potřebné změny. K nim patřily zavedení institutu podmíněného odsouzení a podmíněného propuštění, omezení podávání alkoholu mládeži, ochrana státu před extremistickými hnutími apod. Schválení zákona č. 48/1931 Sb., o trestním soudnictví nad mládeží znamenalo posílení snahy o nápravu delikventní mládeže k řádnějšímu způsobu života. Samotný trest by k nekriminálnímu způsobu chování u této věkové skupiny sotva přispěl.

Zásadní deformací práva především pak trestního a vznikem totalitního státu lze charakterizovat období nacistické okupace v letech 1939 – 1945. Prakticky přestaly platit všechny dosavadní principy, jež by zajistily spravedlnost a ochranu státem pro všechny občany. Nacisté se zásadně řídili heslem „moc je právo, ale právo není moc“, což jim umožnilo stíhat a trestat činy pouze na základě tzv. „národního cítění“, a ne jen podle právních předpisů. Velmi přísně často i popravami byla tehdy trestána odbojová činnost namířená proti zájmům okupantů, které samy o sobě byly zločinné. Na základě ideologie o tzv. „čisté árijské rase“ byli někteří lidé, zejména židé zbaveni všech svých práv. Teroristickou akcí bylo pak vyhlášení tzv. stanného práva, což znamenalo množství poprav na základě křivého udání a bez soudu. Takto fungující systém, kde

právo a moc jsou totéž, bychom si asi dnes těžko mohli představit, ačkoli některé extrémistické skupiny s ideologií nacismu a fašismu dosud věrně sympatizují.

V období těsně po skončení 2. sv. války byly obnoveny právní předpisy platné před rokem 1939 a zároveň vyloučena platnost norem vydaných během okupace. Za účelem potrestání válečných zločinců a nacistických posluhovačů začaly platit, nejen v naší zemi, tzv. retribuční dekrety. Účinkovaly zpětně, což za normálních okolností v trestním právu neplatí, ačkoli zločiny válečné nebo zločiny proti lidskosti jsou i v současnosti podle mezinárodního práva nepromlčitelné. Jejich pachatele lze tedy trestně stíhat i v případě, že v době spáchání zločinu, byl tento čin trestněprávně irrelevantní např. z politických nebo ideologických důvodů.

V r. 1948 nastal další společenský zvrat a k moci se dostali komunisté. Podle vzoru SSSR usilovali o vybudování socialismu. Zájmy jednotlivce se měly podřítit zájmům kolektivním. Tyto skutečnosti se projeví i v trestněprávních normách a jejich aplikaci. Potencionální odpůrci režimu byli na základě vykonstruovaných obvinění, pouze formálního práva na obhajobu a donucení k přiznání odsuzování často např. za trestný čin velezrady nebo vyzvědačství k mnohaletým trestům odnětí svobody nebo trestu smrti. K takto stíhaným lidem patřili i mnoho odborníků, válečných veteránů a jiných vynikajících osobností.

V r. 1950 vstoupil v platnost nový trestní zákon č. 86/1950 Sb. nesoucí se i nadále v duchu nastolených poměrů z r. 1948. Z § 1 tohoto zákona vyplývá, že jeho účelem je ochrana socialistického zřízení a výchova k dodržování pravidel socialistického soužití. Účelem trestu pak bylo mimo jiné zneškodnit nepřátele pracujícího lidu. Raně poválečné trestní právo působilo především represivně na ty, kdo nesmysleli dle potřeby tehdejšího režimu. Používalo se především k dosažení politických cílů.

Začátkem 60. let vznikl v ČSSR na základě zák. č. 38/1961 Sb. institut místních lidových soudů, v nichž rozhodovaly laici o méně závažných deliktech. Jejich činnost však nebylo možné pozitivně hodnotit. Později v r. 1969 byly tedy zrušeny.

Reformu trestního zákona přineslo vydání trestního zákona č. 140/1961 Sb., který s mnohými novelizacemi platí dodnes. Po revoluci r. 1989 se tento zákon přizpůsobil demokratickým principům, přechodu k tržnímu hospodářství a nutnosti dodržování

závazků plynoucích z mezinárodních smluv, jimiž byla tehdy ČSFR (a nyní ČR) vázána. Zrušeny byly trestné činy namířené zejména proti socialistickému zřízení. Zanikl i trest smrti. Dosavadní převaha zájmů kolektivních nad zájmy jednotlivce byla nahrazena vyrovnaností zájmů celku a jednotlivce. Vznik samostatné České republiky a Ústavy ČR se odrazil i v trestním zákoně, jehož účelem (§ 1 tr. zák.) je chránit zájmy společnosti, ústavní zřízení České republiky, práva a oprávněné zájmy fyzických a právnických osob. Další vývoj trestního práva po r. 1993 zmíním jako součást dalšího výkladu. Patří sem např. diferenciací trestní odpovědnosti podle věku nebo alternativní řešení trestních věcí (úkony probace a mediací).

České trestní právo hmotné ,systematicky upraveno v trestním zákoně , se uplatní prostřednictvím trestního práva procesního, v němž jsou stanovena pravidla pro použití trestního práva hmotného. Normy trestního práva hmotného a procesního nemohou být ve vzájemném nesouladu a musí být vyjádřeny tak, aby účelu trestního zákona (§ 1 tr. zák.) bylo možné dosáhnout prostředky trestního práva procesního. Základním trestněprocesním vztahem jsou zejména vzájemná práva a povinnosti mezi orgány činnými v trestním řízení (soud, státní zástupce a policejní orgán) a osobou, proti níž se trestní řízení vede (obviněný z trestného činu). Orgány činné v trestním řízení provádí proti takto obviněnému úkony vymezené zvláštním zákonem (např. zadržení, vazba), tak aby trestné činy byly náležitě zjištěny a jejich pachatelé spravedlivě potrestáni. Řízení přitom musí působit k upevňování zákonnosti. Povinností obviněného je tyto úkony strpět a jeho oprávněním je, aby tyto úkony byly provedeny pouze způsobem, jaký stanoví zákon, a tedy mohl i uplatnit všechny zákonné prostředky obhajoby a dokázat svou nevinu.

Trestní právo procesní je ovlivněno stejnými myšlenkovými směry jako hmotné a prošlo i podobným historickým vývojem. Za velmi významné lze považovat názory francouzského filozofa a státníka doby osvícenství Ch. de Montesquieu, který vyzvedl jako následovníhodný vzor anglický soudní proces s nezávislými soudy, s výrazným

oddělením funkcí žaloby a soudu, s porotou a s principy veřejnosti a ústnosti², které jsou základem současného pojetí právního státu, a platí samozřejmě i v současnosti.

V českých zemích se některým moderním požadavkům přibližoval trestní řád z roku 1850, který však platil díky vlivu tzv. Bachova absolutismu jen tři roky. V této normě se objevuje např. zásada volného hodnocení důkazů. Následující právní úprava však od této zásady upouští. Až v roce 1873 byl přijat trestní řád, který znamenal opět trestněprocesní reformu.

V období samostatného Československa (1918 – 1939) nadále platil trestní řád z roku 1873. Pozitivně hodnocenou změnu přinesl již jednou zmíněný zákon č. 48/1931 Sb., o trestním soudnictví nad mládeží, jež obsahoval procesní i hmotněprávní úpravu.

Období nacistické okupace znamenalo pro trestní právo procesní také zneužití státní mocí dosahující teroru na občanech, o němž jsem se již výše podrobněji zmínil u hmotného práva. Následná první poválečná léta pak bylo potřeba se vypořádat s nacistickými přísluhovači, proto vstoupily v platnost již výše zmíněné tzv. retribuční dekrety se zpětnou účinností na dobu nacistické okupace.

Nástup komunistů k moci v r. 1948 a působení sovětského stalinismu značně ovlivnil tehdejší legislativu. Nové pojetí se odklánělo od principu právního státu k totalitě. Typické byly např. vykonstruované politické procesy. Při nich se orgány činné v trestním řízení dopouštěly mnoha z dnešního pohledu nezákonností jako použití donucovacích prostředků k přiznání, omezení práva na obhajobu, zeslabená pozice obhájce, nepřiměřené tresty apod. V roce 1950 byl nahrazen trestní řád z r. 1873 novým, který byl pokračováním nastolené represe (např. nadměrná moc policie v přípravném řízení) zaměřené zejména proti odpůrcům tehdejší státní moci. Obrat nastal až v r. 1956, kdy proti dosavadnímu nelidskému uplatňování moci zazněla kritika od právě nastupujících předních představitelů vlády SSSR, jež na nás tehdy měla silný vliv. Vznikl nový trestní řád č. 64/1956 Sb., který znamenal umírnění. Jeho účinnost netrvala však dlouho, neboť za pouhých pět let byl schválen zákon č.

² Musil, J., Kratochvíl, V., Šámal, P. a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 2. přepracované vydání. Praha : C. H. Beck, 2003, s. 34.

141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (dále jen trestní řád), který platí dodnes. Obecně je možno konstatovat, že vývojem legislativní úpravy, zejména novelizacemi po r. 1989, bylo v českém trestním procesu dosaženo vysoké úrovně ochrany lidských práv, která odpovídá mezinárodním úmluvám a standartu obvyklém ve vyspělých zemích.³ Trestní zákon a trestní řád nejsou jediné normy, které tvoří současnou trestněprávní úpravu.

Specifika trestní odpovědnosti mladistvých upravuje zák. č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže, který k trestnímu zákonu a trestnímu řádu je v poměru speciality⁴. Tohoto zákona se užije i v případě, že se činu jinak trestného dopustí dítě, které v době spáchání činu jinak trestného nedovršilo patnácti let věku, a není tedy trestně odpovědné.

1.2. Funkce trestního práva hmotného

Základní funkce, které trestní právo plní, jsou ochranná, preventivní, represivní a regulativní funkce. Jako dominantní lze považovat ochrannou, protože pro trestní právo je typické, že je krajním a nejprísnejším prostředkem ochrany společnosti, který má stát k dispozici. Preventivní funkce spočívá zejména v tom, aby pachatelé trestné činnosti a ostatní členové společnosti vedli řádný život. Toho lze dosáhnout pohrůzkou tresty, ukládáním a výkonem trestů a ochrannými opatřeními (§ 2 tr. zák.). Represivní působení se zaměřuje na pachatele trestného činu, aby se trestné činnosti dále nedopouštěl a uložený trest (trestní opatření u mladistvého) přispěl k jeho resocializaci. Regulativní funkci lze spatřovat v tom, že trestní právo přesně vymezuje zákonné podmínky, které určí, kdy a jak se trestněprávní normy použijí k ochraně společnosti. Tato regulace zaručí jistotu, že trestní právo nebude státní mocí zneužito, ačkoli toto nebezpečí nelze nikdy zcela eliminovat.

³ Op. cit. sub 2) s. 31.

⁴ § 1 odst. 3 zák. mládeže – Pokud tento zákon nestanoví jinak, užije se na toho, kdo v době spáchání činu nepřekročil osmnáctý rok věku, obecných právních předpisů. Tím se mimo jiné rozumí i trestní zákon a trestní řád.

1.3. Zásady a principy trestního práva

Právní stát je základním ústavněprávním principem České republiky, z něhož vycházejí základní zásady trestního práva. Projevují se v jednotlivých ustanoveních trestního zákona a umožní porozumět trestnímu právu jako systému, jeho struktuře i souvislostech k ostatním právním předpisům (Ústava ČR, ústavní zákony, mezinárodní smlouvy atd.)

Zásady českého trestního práva vycházejí z těchto základních idejí:

- * *Nullum crimen sine lege, nulla poena sine lege* (žádný trestný čin bez zákona, žádný trest bez zákona) : Stanovuje závazek (např. čl. 39, 40 LPS, § 3 odst. 1 tr. zák.) že trestněprávní normy obsahují jen zákony, které však musí být srozumitelně formulovány tak, aby jednající neměl žádné pochyby o tom, jaké chování je podle právě účinného zákona trestným činem.

- * *Humanismus* : Trestní právo ochraňuje demokracii a hodnoty jako úcta k právům a svobodám člověka, jeho zdraví apod. Lze sem zahrnout i přiměřenou represii při ukládání trestů, která zohledňuje i možnosti nápravy pachatele (§ 23, § 24 tr. zák. a násl.), nebo sem patří i ochrana oběti trestného činu.

- * *Individuální odpovědnost fyzických osob* za spáchaný trestný čin – není odpovědnost za cizí vinu ani odpovědnost právnických osob

- * *Odpovědnost za zavinění* – jedna z podmínek trestní odpovědnosti, spáchat trestný čin lze v úmyslu (§ 4 tr. zák.) nebo z nedbalosti (§ 5 tr. zák.)

Toto pojetí⁵ zásad však není jediné⁶ v českém trestním právu.

1.4. Hlavní prameny trestního práva hmotného

Při úvahách o tom, co lze označit za pramen práva, vycházíme z toho, které jevy ve společnosti považují lidé za tak škodlivé, že vyžadují trestněprávní regulaci. Tyto jevy

⁵ Výklad zásad podle: Jelínek J. a kol.: *Trestní právo hmotné*. Obecná část. Zvláštní část. 1. vydání. Praha: Linde, 2005, s. 24 - 25.

⁶ Základní zásady trestního práva hmotného se klasifikují na obecné, zvláštní a specifické. Skupinu obecných tvoří zásady *demkratizmu, humanismu, vyrovnanosti zájmů individuálních a zájmů celku, zákonnosti, přiměřenosti* a mají dopad na celý systém práva. Toto pojetí zásad je širší a podrobnější než v prvním případě. (Kratochvíl, V. a kol.: *Trestní právo hmotné*. Obecná část. 3. vydání. Brno: Masarykova Univerzita, 2002, s. 22 a násl.)

Lze chápat jako mimoprávní prameny práva. O tom, co společnosti škodí, také rozhoduje i hodnotové a politické zaměření státu. Konkrétní platné právní předpisy, v nichž se regulace (např. hrozbou sankce za určité nebezpečné jednání) vyjádří, tvoří obecně formální pramen práva. Z hlediska standardních pramenů práva a jejich druhů v kontinentálním prostředí, tzn. práva psaného, přicházejí pro trestní právo v úvahu pouze obecně závazné normativní právní akty⁷. Systematicky lze formální prameny trestního práva rozdělit podle právní síly, tedy jejich významu v právním řádu ČR. Patří k nim zejména :

1. *Ústava* : Tvoří základ právního řádu České republiky, již definuje v čl. 1 jako svrchovaný, jednotný a demokratický právní stát založený na úctě k právům a svobodám člověka a občana. Trestního práva hmotného se dotýká zejména ustanovení čl. 27, kde se zmiňují exempce poslanců a senátorů.

2. *Listina základních práv a svobod* : Je součástí právního řádu ČR (čl. 3 Ústavy) Podle čl. 39 Listiny jen zákon může určit jaké jednání je trestným činem a jaký trest za něj lze uložit. V praxi to znamená, že z normy nižší právní síly než zákon nelze dovodit znaky trestného činu a jeho protiprávnost. Čl. 40 Listiny zmiňuje že, trestnost činu se posuzuje a trest se ukládá podle zákona účinného v době, kdy byl trestný čin spáchán. Pozdějšího zákona se užije jen pokud to je pro pachatele příznivější. Oba tyto články jsou konkretizací zásady zákonnosti obsaženou např. v čl. 2 odst. 4 Ústavy nebo v čl. 2 odst. 3 Listiny.

3. *Mezinárodní smlouvy ve smyslu čl. 10 Ústavy* : K tomu aby byly součástí právního řádu ČR, musí dát souhlas obě komory Parlamentu (čl. 49 Ústavy). Tyto mezinárodní smlouvy mají aplikační přednost před zákonem. Nepochybně k nim patří následující :

* *Evropská úmluva o zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání* (č. 9/1996 Sb.):

Její mezinárodní význam spočívá ve zřízení Výboru podle čl. 1, který je oprávněn zjišťovat, jak je zacházeno s osobami zbavenými svobody. Členové Výboru používají

⁷ Op. cit. sub 6) s. 69.

imunitu (čl. 16) vůči zatčení či zadržení a vůči zabavení jejich osobních zavazadel a ve vztahu k výrokům nebo písemným projevům a všem činům vykonaným při plnění služebního poslání, vynětí ze všech řízení.

** Mezinárodní pakt o občanských a politických právech (č. 120/1976 Sb.):*

V čl. 19 je garantována svoboda projevu, která ale s sebou nese zvláštní povinnosti a odpovědnost. Může proto podléhat určitým omezením, avšak tato omezení budou pouze taková, jaká stanoví zákon a jež jsou nutná k respektování práv nebo pověsti jiných nebo k ochraně národní bezpečnosti nebo veřejného pořádku nebo veřejného zdraví nebo morálky. Tento článek umožňuje trestnost např. projevů hanobení národa, etnické skupiny, rasy a přesvědčení, což se projevuje i v trestním zákoně (např. § 198 tr. zák.).

** Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod (č. 209/1992 Sb.):*

Např. v čl. 7 je vyjádřena zásada zákonnosti v trestním právu.

** Úmluva o právech dítěte (č. 104 / 1991 Sb.):*

Např. v čl. 2 odst. 2 je požadováno, aby dítě bylo chráněno před všemi formami diskriminace nebo trestání, které vyplývají z postavení, činnosti, vyjádřených názorů nebo přesvědčení jeho rodičů, zákonných zástupců anebo členů rodiny.

Tyto mezinárodní smlouvy obsahují i četná ustanovení trestněprocesní povahy.

4. Běžné zákony hmotněprávní povahy :

Základním a primárním pramenem trestního práva je trestní zákon⁸ (*zákon č. 140/1961 Sb.*) systematicky členěn na část obecnou, zvláštní a část obsahující přechodná a závěrečná ustanovení. Obecná část obsahuje ustanovení zejména o účelu zákona, základech trestní odpovědnosti, působnosti zákona, podmínky pro ukládání trestů a ochranných opatřeních a definování některých pojmů (§ 89 tr. zák.). V ustanoveních zvláštní části nalezneme jednotlivé trestné činy, popis jejich zákonných znaků a tresty za tyto činy. Systematicky se zvláštní část člení do dvanácti hlav podle druhu chráněných zájmů (druhový objekt) a hodnot, jež jsou trestným činem ohroženy.

⁸ Op. cit. sub 6) s. 73.

Z § 74 tr. zák. vyplývá, že u mladistvých lze přičíst k pramenům trestního práva hmotného i *zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže*, v němž se zdůrazní odlišnost od dospělého v posuzování trestní odpovědnosti za spáchaný čin, zejména zohledněním rozumové a mravní vyspělosti mladistvého v době spáchání činu⁹ a povahou ukládaných sankcí, které zdůrazňují výchovné prvky.

Dalšími zákony hmotněprávní povahy jsou zejména :

* *zák. č. 184/1964 Sb., kterým se vylučuje promlčení trestního stíhání nejzávažnějších trestných činů proti míru, válečných trestných činů a trestných činů proti lidskosti, spáchaných ve prospěch nebo ve službách okupantů,*

* *zák. č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci, v platném znění,*

* *zák. č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, v platném znění,*

5. *Ostatní zákony bezprostředně související s trestním právem hmotným,*

* *zák. č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, v platném znění,*

* *zák. č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, v platném znění,*

* *zák. č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, v platném znění*

* *zák. č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, v platném znění*

* *zák. č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě, v platném znění*

* *zák. č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, v platném znění*

* *zák. č. 269/1994 Sb., o Rejstříku trestů,*

* *zák. č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční stráží České republiky, v platném znění*

V souvislosti s formálními prameny práva nelze opominout postavení a funkci *Ústavního soudu*, který podle čl. 87 odst. 1 písm. a) Ústavy rozhoduje o zrušení zákonů nebo jejich jednotlivých ustanovení, jsou-li v rozporu s ústavním pořádkem. Některá z těchto rozhodnutí (tzv. nálezy pléna) pak mohou tedy plnit roli pramenů práva. Tím se podstatně liší od soustavy soudů ve smyslu čl. 91 odst. 1 Ústavy, jejichž rozhodnutí (*judikáty*) nejsou obecně závazná pro aplikaci práva na případ podobný, ale zcela jistě přispívají svou vážností a odbornou argumentací ke sjednocení výkladu zákona.

⁹ Trestný čin spáchaný mladistvým se nazývá provinění (§ 6 odst. 1 zák. mládeže).

1.5. Trestný čin v platném českém trestním právu

Aby byl čin posuzován jako trestný, musí být jednak splněny podmínky stanovené trestním zákonem (§ 3 odst. 1), jednak je zapotřebí, aby stupeň nebezpečnosti činu pro společnost¹⁰ byl vyšší než nepatrný (§ 3 odst. 2). Podle tohoto ustanovení se rozlišuje tzv. materiální stránka trestného činu (stupeň nebezpečnosti) a formální stránka (znaky uvedené v trestním zákoně). Pokud jedna z nich chybí, nejedná se o trestný čin. Obě tyto charakteristiky trestného činu nelze posuzovat schematicky odděleně, ale vždy společně tak, aby se společenská nebezpečnost činu posuzovala jen v rámci konkrétních ustanovení trestního zákona. Projevy nebezpečí plynoucí z trestného činu, které normy trestního práva hmotného neupravují, jsou z hlediska trestního práva irelevantní (např. rozšiřování podmínek trestní odpovědnosti na základě analogie – podobnosti není přípustné).

Podle § 89 odst. 1 tr. zák. se trestným činem rozumí, a pokud z jednotlivého ustanovení nevyplývá něco jiného, též příprava k trestnému činu, pokus trestného činu, organizátorství, návod a pomoc.

1.5.1. Formální stránka trestného činu

Znaky formální stránky tvoří skutková podstata, věk a přičetnost. Skutkovou podstatou lze obecně rozumět děj nebo událost, jejíž průběh má právo posoudit. Jednotlivé znaky skutkové podstaty tvoří objekt, objektivní stránka, pachatel (subjekt), subjektivní stránka, protiprávnost a u všech trestných činů jsou obligatorní. Jednotlivé skutkové podstaty vyjadřují konkrétní trestné činy uvedené ve zvláštní části trestního zákona. Další znaky se týkají trestní odpovědnosti pachatele a lze je dovodit z části obecné hlavy druhé trestního zákona. Stanovuje se minimální věk pachatele podle § 11 tr. zák. z něhož vyplývá, že trestní odpovědnost je vyloučena u toho, kdo v době spáchání činu nepřekročil patnáctý rok věku. Další podmínkou trestní odpovědnosti je i přičetnost, proto není trestně odpovědný ten, kdo pro duševní poruchu v době spáchání

¹⁰ U provinění musí být vyšší než malý (§ 6 odst. 2 zák. mládeže).

činu nemohl rozpoznat jeho nebezpečnost pro společnost nebo ovládat své jednání, tedy byl ve stavu nepřičetnosti (§ 12 tr. zák.).

Pokud se pachatel¹¹, u něhož nemůže být podle § 11 a § 12 tr. zák. trestní odpovědnost vyloučena, dopustí činu, jehož znaky tvoří některou ze skutkových podstat, naplní tím formální stránku trestného činu. Podle posouzení stupně nebezpečnosti činu pro společnost se poté určí, zda se jedná o čin trestný (u mladistvého provinění).

1.5.2. Materiální stránka trestného činu

Materiální stránka trestného činu vyjadřuje nebezpečnost činu, již se rozumí způsobilost zapříčinit škodu nebo újmu společenským vztahům (hodnotám). Zahrnuje nejen škodu těmto vztahům způsobenou, ale též možnost poruchy (ohrožení)¹². Trestní právo užívajíc pro svoje účely tohoto pojmu, zjemňuje a zpřesňuje jeho obsah. To se může stát cestou zákonného ustanovení, vymezením hledisek rozhodných pro určení stupně nebezpečnosti činu pro společnost nebo činností nauky a praxe¹³. Platný trestní zákon vyjadřuje ochranu významných lidských hodnot před trestnými činy, které považuje většina společnosti za natolik nebezpečné, že podstatně narušují zejména oprávněné zájmy jednotlivců, projevy jejich svobodné vůle, fungování institucí a státu. Z § 3 odst. 4 tr. zák. plyne, jaké okolnosti určují stupeň nebezpečnosti činu pro společnost. Význam má mimo jiné nejen ohrožení chráněného zájmu a následku činu, ale i osoba pachatele, způsob provedení činu, příčinná souvislost mezi jednáním a následkem činu (zavinění, § 4, § 5 tr. zák.). Výčet okolností určujících stupeň nebezpečnosti pro společnost je pouze demonstrativní, což činí tento pojem ne zcela jasným.

¹¹ Trestní odpovědnost mladistvého je podmíněna nejen jeho přičetností a věkem, ale i rozumovou a mravní vyspělostí. Rozumová a mravní vyspělost je samostatným obligatorním znakem subjektu provinění – mladistvého pachatele. (Jelínek, J. a kol. *Trestní zákon a trestní řád*. Poznámkové vydání s judikaturou. Praha: Linde 2005, s. 25.)

¹² Novotný, O., Dolenský, A., Jelínek, J., Vanduchová, M. *Trestní právo hmotné – I. Obecná část*. Praha: Aspi Publishing, 2003, s. 179.

¹³ Solnař, V., Fenyk, J., Císařová, D., *Základy trestní odpovědnosti*, podstatně přepracované a doplněné vydání. Praha: Orac 2004, s. 100.

Stanovení konkrétního stupně nebezpečnosti nemá v trestním právu jen význam pro posouzení, zda se jedná o trestný čin, ale i při výměře trestu pro pachatele (§ 31 odst. 1 tr. zák.), nebo při upuštění od potrestání (jen za splnění podmínek v § 24 tr. zák.).

1.6. Znaky skutkové podstaty trestného činu

Již byly zmíněny v přechozích podkapitolách. V této uvádím pouze jejich přehled a současně několik nezbytných poznámek.

1. *objekt* – znamená již výše zmíněný chráněný zájem. Lze jej rozlišovat podle stupně obecnosti¹⁴, což se projevuje i v systematice trestního zákona.

2. *objektivní stránka* – k obligatorním znakům, které se vyskytují u všech trestných činů, patří jednání¹⁵, následek trestného činu (porucha, ohrožení), příčinná souvislost mezi jednáním a následkem, u některých trestných činů tvoří skutkovou podstatu navíc fakultativní znaky, zejména místo a čas jednání, jeho účinek, hmotný předmět útoku nebo použitý prostředek ke spáchání trestného činu.

3. *pachatel*¹⁶ – jen osoba fyzická, která je trestně odpovědná (podmínky: stanovený věk, přičetnost, respektive rozumová a mravní vyspělost), některých trestných činů se může dopustit podle § 90 odst. 1 tr. zák. pouze pachatel, který je nositelem zvláštní vlastnosti, způsobilosti nebo postavení (tzv. speciální subjekt), nebo podle § 90 odst. 2 tr. zák. postačí, že zvláštní vlastnost, způsobilost nebo postavení má právnická osoba jejímž jménem pachatel jedná. Tato ustanovení se však nevztahují na účastství podle § 10 tr. zák..

4. *subjektivní stránka* – podstata tohoto znaku vychází ze zásady odpovědnosti za zavinění. Zavinění souvisí s duševím děním pachatele a okolnostmi spáchání trestného činu.

¹⁴ 1. obecný – vyjádřen v § 1 tr. zák. 2. druhový – užší skupina podobných chráněných zájmů, v trestním zákoně ve zvláštní části vymezen názvem hlavy nebo oddílu, 3. individuální – podřazen druhovému, obsažen v jednotlivých trestných činech.

¹⁵ Projev vůle ve vnějším světě. Lze jej uskutečnit konáním nebo opomenutím

¹⁶ Pachatelem trestného činu je osoba, která svým jednáním uskutečnila všechny znaky trestného činu. V tomto smyslu je pachatelem i osoba, kterou podle trestního zákona kvalifikujeme, jako spolupachatele nebo účastníka. Je to netoliko pachatel dokonaného činu, ale i přípravy a pokusu. [Op. cit. sub) 13 s. 213.]

Pachatel pouze v úmyslu¹⁷ nebo z nedbalosti¹⁸ svým jednáním spáchá trestný čin. Jiné formy zavinění trestní zákon nezná. Posuzování formy zavinění je zejména u soudu předmětem volného hodnocení důkazů (§ 2 odst. 6 tr. řádu). Zavinění je jediným a obligatorním znakem subj. stránky trestného činu.

5. *protiprávnost* – porušení právních norem i mimotrestních, v některých ustanoveních zvláštní části trestního zákona se nemusí doslova zmiňovat, což neznamená, že chybí (např. v § 219 tr. zák.), v jiných ustanovení se zdůrazní zpravidla výrazem „ neoprávněně “ (§ 118 tr. zák.), „ bez povolení “ (§ 187a tr. zák.), nebo jiným způsobem.

V souvislosti se znakem protiprávnosti je nezbytné zmínit, že za splnění přesně vymezených podmínek se protiprávnost činu za jiných okolností trestného vylučuje. Tyto podmínky vylučující trestnost dělíme zpravidla na dvě skupiny :

1. Okolnosti vylučující protiprávnost uvedené v trestním zákoně :

a) nutná obrana (§ 13 tr. zák.),

b) krajní nouze (§ 14 tr. zák.),

c) oprávněné použití zbraně (§ 15 tr. zák.),

d) speciálně u trestného činu účasti na zločinném spolčení (§ 163a tr.zák.) podle § 163c tr. zák. beztrestnost policejního agenta plnící úkoly podle zvláštního zákona¹⁹.

Při splnění podmínek podle těchto ustanovení se o trestný čin nejedná, neboť chybí znak protiprávnosti a nebezpečnosti činu pro společnost.

2. Okolnosti vylučující protiprávnost v trestním zákoně neuvedené:

a) svolení poškozeného,

b) výkon práva,

¹⁷ Úmysl se může uskutečnit dvěma způsoby, tzv. přímým (jednáním chce naplnit skutkovou podstatu trestného činu) podle § 4 , písm. a) tr. zák. a nepřímým (shledává ve svém jednání naplnění skutkové podstaty za možné a s tím je srozuměn) podle § 4 , písm. b) tr. zák.

¹⁸ Nedbalost se dělí na vědomou (pachatel poznal, že může nastat ohrožení zájmu chráněného trestním zákonem, ale nepředěšl mu, ačkoli to byla jeho povinnost) podle § 5 písm. a) tr. zák. a nevědomou (pachatel toto ohrožení nepoznal, ačkoli měl a mohl) podle § 5 písm. b).

¹⁹ Podmínky pro použití agenta jsou uvedeny v § 158e tr. řádu.

- c) plnění povinností,
- d) splnění závazného rozkazu,
- e) dovolené riziko.

Při posuzování činu za jiných okolností trestného lze za těchto okolností dospět ke stejným závěrům o beztrestnosti činu jako u okolností uvedených v obecné části trestního zákona, neboť vyloučení protiprávnosti lze dovodit z norem mimotrestních.

1.7. Trestný čin z hlediska vývojových stádií trestného činu a formy trestné součinnosti

Trestný čin se považuje za dokonaný, pokud pachatel svým jednáním naplnil všechny znaky skutkové podstaty a stupeň nebezpečnosti dosáhl úrovně trestného činu. Za takový čin mu může být udělen příslušný trest. Pokud však pachatel z nějakého důvodu trestný čin nedokončil, neznamená to, že nebude trestně odpovědný. Stejně tomu tak bude, když by ke spáchání trestného činu kromě pachatele přispěly i jiné osoby, neboť i takové jednání představuje nebezpečí, a proto jej nelze považovat za beztrestné. V souladu s těmito skutečnostmi je i formulován trestní zákon. Jako obecné formy spáchání trestného činu totiž označuje i tzv. vývojová stadia trestného činu (příprava, pokus) a účastenství (organizátorství, návod a pomoc) jako jednu z forem trestné součinnosti. Oběma je společné, že jde o takové formy trestné činnosti, které samy o sobě nejsou zahrnuty v dispozicích zvláštní části trestního zákona, a že tudíž se o ně rozsah trestnosti rozšiřuje²⁰. Toto rozšíření podmínek trestní odpovědnosti, zdánlivě přesahující skutkovou podstatu, však není v rozporu s formálně-materiálním pojetím trestného činu podle § 3 tr. zák., protože trestným činem může za určitých podmínek podle § 89 odst. 1, tr. zák. být i jeho příprava (§ 7 tr. zák.), pokus (§ 8 tr. zák.) nebo účastenství (§ 10 tr. zák.). Tyto formy spáchání trestného činu jsou možné pouze u úmyslných trestných činů a ustanovení o přípravě se vztahuje jen na trestné činy ve smyslu ustanovení § 41 odst. 2 tr. zák.

²⁰ Op. cit. sub. 13) s. 316.

1.7.1. Příprava a pokus trestného činu

I jednání předcházející dokonání trestného činu může ohrozit chráněný zájem, proto kriminalizace těchto jednání účinně přispívá k zajištění ochrany společnosti před trestnými činy. Každý trestný čin neprochází stádií přípravy a pokusu (dokonání), protože jednotlivé fáze mohou nastat v rychlém sledu a jejich rozlišení je prakticky vyloučeno.

Přípravu obecně definujeme jako úmyslné vytváření podmínek pro spáchání trestného činu. Podle trestního zákona jsou jimi organizování zvláště závažného (§ 41 odst. 2 tr. zák.) trestného činu, opatrování nebo přizpůsobování prostředků či nástrojů k jeho spáchání, spolčení, sročení, návod a pomoc.

Pokusem se podle trestního zákona rozumí úmyslné jednání bezprostředně směřující k dokonání trestného činu, u něhož k dokonání trestného činu nedošlo.

Trestání přípravy a pokusu trestného činu se posuzuje podle trestní sazby stanovené za trestný čin, k němuž směřovaly. Za podmínek uvedených v § 7 odst. 3 tr. zák. a § 8 odst. 3 tr. zák. trestnost přípravy a pokusu trestného činu zaniká.

1.7.2. Součinnost a účastenství

Praktický význam těchto pojmů v trestním právu hmotném zahrnuje skutečnost, že se na trestné činnosti podílí více osob (v partě, organizované skupině usilující poškodit zájem chráněný trestním zákonem nebo jiným způsobem). Trestná součinnost zachycuje tuto skutečnost širěji, tím se od účastenství odlišuje. Existují odlišné definice osvětlující srozumitelně tyto pojmy. Trestnou součinností rozumíme takové případy, kdy se trestného činu účastní více spolupachatelů nebo vedle pachatele (spolupachatelů) jiné osoby zejména tím, že trestný čin pachatele nebo spolupachatelů úmyslně vyvolávají nebo takový čin usnadňují, nebo tím, že pachatelům trestného činu nebo osobám na něm zúčastněným usnadňují uniknout trestnímu stíhání nebo trestu²¹. Z druhů trestné součinnosti, které trestní zákon zná, tato definice přímo zmiňuje spolupachatelství (§ 9 odst. 2 tr. zák.), ostatní druhy součinnosti (úcastenství § 10 tr.

²¹ Op. cit. sub. 13) s. 351.

zák. nebo trestné činy v pátém oddílu třetí hlavy zvláštní části trestního zákona a jiné) jsou demonstrativně naznačeny, čímž se naznačuje, že ke spáchání trestného činu lze přispět i jiným způsobem.

V odborné literatuře se lze setkat i s odlišným pojetím, které má poněkud terminologicky blíže k teorii (trestního) práva než přímo k ustanovením trestního zákona: „trestná součinnost“ „jako kvalifikovaná forma trestné činnosti, je charakterizována dvěma či více subjekty trestné činnosti, jedním společným, resp. hlavním trestným činem nebo i s ním souvisejícím vedlejším činem, vzájemnou nebo alespoň jednostranou propojeností subjektivních a objektivních stránek jednání zúčastněných subjektů²².

Domnívám se, že obě uznávané definice stejně výstižně a srozumitelně popisují pojem trestné součinnosti, neboť mezi nimi neexistuje žádný rozpor, proto jen obtížně lze jednu z nich označit za významnější. Trestní zákon ani výslovně definici pojmu trestné součinnosti neuvádí v žádném ustanovení, pouze její formy, na jejichž základě lze trestnou součinnost přesně definovat.

Zákonná úprava postihování trestné činnosti, na níž se aktivně podílí více osob, může vyjadřovat postoj, že trestný čin spáchaný v součinnosti více osob je v naprosté většině případů pro společnost objektivně nebezpečnější než stejný trestný čin spáchaný jediným pachatelem²³. Stupeň nebezpečnosti trestného činu pro společnost totiž určují podle § 3 odst. 4 tr. zák. mimo jiné i způsob jeho provedení a okolnosti, za kterých byl spáchán. Lze tudíž předpokládat, že v součinnosti více osob bude provedení činu jiné (např. dělba jednotlivých činností usnadní provedení, dokonání činu) a bude probíhat za jiných okolností (např. větší převaha nad obětí) než u téhož trestného činu spáchaného výhradně jedním pachatelem.

Podle trestního zákona se rozlišuje několik forem trestné součinnosti. Jejich nebezpečnost pro společnost určují u každé z nich různé okolnosti konkrétního trestného činu.

²² Op. cit. sub. 6) s. 299.

²³ Teryngel J., Říha, M., K některým aspektům trestné součinnosti u podvodu a úvěrového podvodu, *Trestní právo*. č. 9/2006, s. 5.

1.8. Obecné a zvláštní formy trestné součinnosti

Jednotlivé formy rozdělujeme zpravidla na obecné a zvláštní. Systematiku rozdělení, z níž v této podkapitole vycházím, zpracoval původně Kratochvíl, V. a kol.: *Trestní právo hmotné*. Obecná část. 3. Vydání. Brno: MU 2002, kap. 9. Toto dělení se podobá i současné systematice trestního zákona. V praxi u každého případu trestné součinnosti se vždy posuzuje, zda se v konkrétním případě uplatní forma obecná nebo zvláštní.

1) *Formy obecné* (v obecné části trestního zákona):

- spolupachatelství (§ 9 odst. 2 tr. zák.),
- účastenství (§ 10 tr. zák.) – organizátorství, návod a pomoc ke spáchání trestného činu,
- organizátorství, návod a pomoc ve fázi přípravy trestného činu (§ 7 odst. 1 tr. zák.)
- spolčení a sročení k trestnému činu (§ 7 odst. 1 tr. zák.),

2) *Formy zvláštní* (ve zvláštní části trestního zákona):

- účast na zločinném spolčení (§ 163a tr. zák.)
- pojem zločinné spolčení je definován v § 89 odst. 17 tr. zák.
- některé formy trestné součinnosti uvedené v pátém oddílu třetí hlavy zvláštní části trestního zákona:
 - podněcování (§ 164 tr. zák.),
 - schvalování trestného činu (§ 165 tr. zák.),
 - nadržování (§ 166 tr. zák.),
 - nepřekažení trestného činu (§ 167 tr. zák.),
 - neoznámení trestného činu (§ 168 tr. zák.),
- trestné činy zahrnující přímo ve svých skutkových podstatách i formy trestné součinnosti, (speciální případy spolupachatelství, organizátorství, návodu a pomoci) k nim patří zejména:
 - vydírání podle § 235 odst. 1, 2 písm. b) tr. zák. (...spáchá-li takový čin nejméně se dvěma osobami),

- nedovolené překročení státní hranice podle § 171b odst. 1, 2 písm. a) tr. zák. (...čin uvedený v odstavci 1 zorganizuje),
- nedovolená výroba a držení omamných a psychotropních látek a jedů podle § 187 odst. 1 tr. zák. (...nabízí... omamnou nebo psychotropní látku...) ve vztahu k trestnému činu podle § 187a odst. 1 tr. zák. (...bez povolení přechová omamnou nebo psychotropní látku...v množství větším než malém),
- omezování osobní svobody podle § 231 odst. 1, 2 tr. zák. (... spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 v úmyslu usnadnit jiný trestný čin),
- trestné činy vztahující se k majtkovému nebo finančnímu prospěchu získaného trestnou činností:
 - podílnictví podle § 251 tr. zák. (úmyslné)
 - podílnictví podle § 252 tr. zák. (z nedbalosti)
 - legalizace výnosů z trestné činnosti (§ 252a)

1.8.1. Spolupachatelství

Nejzávažnější formy trestné součinnosti jsou spolupachatelství a účastenství

jsou upraveny v obecné části trestního zákona²⁴. Společně obě tyto formy můžeme nazvat účastenstvím v širším smyslu, což má význam především v nauce nebo teorii trestního práva. Avšak ve smyslu ustanovení trestního zákona nelze do účastenství zahrnout spolupachatelství. Při definici tohoto pojmu vycházíme nejprve z ustanovení § 9 odst. 1 tr. zák., že pachatelem trestného činu je, kdo trestný čin spáchal sám. Tato formulace má nepochybně – v protikladu k následujícímu vymezení spolupachatelství – vyjádřit, že pachatel trestný čin spáchal bez spolupachatelů. Vyjádření není šťastné proto, poněvadž pachatelem je i ten, kdo měl účastníky (na činu se účastnil organizátor, návodce, pomocník) a o němž nelze dobře říci, že čin „spáchal sám“²⁵.

²⁴ Madar Z. a kolektiv, *Slovník českého práva*, 2. rozšířené a podstatně přepracované vydání, Linde Praha, s. 1324.

²⁵ Op. cit. sub 13) s. 354.

Je však důležité si dále uvědomit, že pojmu pachatel v trestním zákoně lze logicky užít v širším smyslu i pro účastníky podle § 10 tr. zák., protože trestným činem se rozumí podle § 89 odst. 1 mimo jiné i organizátorství návod a pomoc. To se projevuje např. v § 16 odst. 2, § 17 odst. 2 písm. a), b) atd., kde se užívá pojmu pachatel, jak již naznačeno, v širším smyslu. Tato ustanovení o působnosti trestního zákona totiž směřují ke všem fyzickým osobám, které se dopustily trestného činu, ať už ve smyslu § 9 odst. 1, 2 tr. zák. nebo § 10 tr. zák.

V užším smyslu je pachatelem tedy pouze osoba trestně odpovědná, která svým jednáním naplnila (na rozdíl od účastníků podle § 10 tr. zák.) všechny znaky skutkové podstaty trestného činu uvedeného ve zvláštní části trestního zákona. Současné vymezení pojmu pachatel v trestním zákoně tak není zcela přesné a zvláště u právních laiků pravděpodobně vyžaduje doplňující odborný výklad.

Spolupachatelství se zakládá na úmyslném spáchání trestného činu společným jednáním dvou nebo více osob, které musí však vždy naplňovat znaky jednání popsaného v příslušné skutkové podstatě téhož trestného činu²⁶. V zákonném ustanovení se sice přímo nezmiňuje, že spolupachatelství vždy vyžaduje úmyslného zavinění. Tuto podmínku netřeba výslovně uvádět, což jasně plyne z § 3 odst. 3 tr. zák. V judikatuře soudů se dále zmiňuje požadavek, že tento společný úmysl musí být veden také stejným cílem²⁷.

Podle dosavadní praxe lze společné jednání uskutečnit třemi způsoby:

1. Každý ze spolupachatelů uskutečnil svým jednáním všechny znaky skutkové podstaty trestného činu, např. při krádeži podle § 247 tr. zák., každý ze spolupachatelů si přisvojí cizí věc tím, že se jí zmocní, a způsobí tak každý z nich škodu nikoli nepatrnou.

²⁶ Šámal, P., Púry, F., Rizman, S. *Trestní zákon*. Komentář. I. díl. 6., doplněné a přepracované vydání. Praha : C. H. Beck, 2004, s. 91.

²⁷ U spolupachatelství podle § 9 odst. 2 tr. zák. se vyžaduje společný úmysl spolupachatelů zahrnující jak jejich společné jednání, tak sledování společného cíle (porušení nebo ohrožení zájmu chráněného trestním zákonem). Nejde o spolupachatelství, když pachatelé souběžně útočí proti témuž předmětu útoku, ale každý z nich sleduje jiný záměr. (57/70 - judikát Sb. rozh., roč. 1970.)

2. U trestných činů, jejichž objektivní stránku tvoří dvě jednání, se každý spolupachatel dopustí jen jednoho z nich. Teprve v jejich souhrnném působení dojde k naplnění skutkové podstaty. Např. i při loupeži podle § 234 odst. 1, 2 písm. b) tr. zák. jednání osoby, která se s druhým spolupachatelem (byť konkludentně) dohodla na oloupení oběti, byla na místě činu přítomna jejímu fyzickému napadení uskutečněnému druhým spolupachatelem a ještě v jeho průběhu nebo bezprostředně po něm se zmocnila věcí oběti²⁸.

3. Jednotlivé činnosti spolupachatelů za současného vzájemného působení tvoří teprve ve svém celku jednání, jímž naplní skutkovou podstatu některého trestného činu. To je možné např. u ublížení na zdraví podle § 221 odst. 1 tr. zák., kdy se každý ze spolupachatelů dopustí takového útoku, který by jako samotný nedosahoval intenzity ublížení na zdraví.

V uvedených případech se spolupachatel na trestném činu může dále podílet navíc i jako organizátor, pomocník nebo návodce. V takovém případě bude trestný pouze jako spolupachatel, což je nejzávažnější forma z těchto forem trestné činnosti²⁹.

Každý ze spolupachatelů odpovídá za trestný čin, jako by jej spáchal sám. Při výměře a druhu trestu se však přihlédne mimo jiné k tomu, jakou měrou jednání každého z nich přispělo k spáchání trestného činu podle § 31 odst. 2 písm. a) tr. zák. i k stupni nebezpečnosti trestného činu pro společnost (§ 31 odst. 1 tr. zák.), která u spolupachatelů zahrnuje vedle společného jednání také skutečnost, že spolupachatelé jsou vědomím společné trestné činnosti navzájem posilováni při jejím páčání³⁰.

Kromě pachatele a spolupachatele se v trestněprávní teorii používá pojem nepřímý pachatel. Tím je osoba, která úmyslně užije ke spáchání trestného činu jinou osobu jako. *De lege ferenda* by se v nově chystaném trestním zákoníku³¹ za nepřímého pachatele považoval, ten, kdo k provedení činu užil jiné osoby, která není trestně odpovědná pro nedostatek věku, nepříčetnost, omyl, anebo proto, že jednala v nutné

²⁸ Vrchní soud v Praze: K rozlišení spolupachatelství a pomoci u trestného činu loupeže. K zavinění okolností podmiňujících použití vyšší trestní sazby. *Trestně právní revue* č. 5 /2006 s. 140.

²⁹ Op. cit. sub. 26) s. 94.

³⁰ Op. cit. sub. 26) s. 93.

³¹ <http://portal.justice.cz/ms/ms.aspx?j=33&o=23&k=381&d=18546> , cit. 3. 4. 2007

obraně, krajní nouzi či za jiných okolností vylučujících protiprávnost, anebo sama nejednala nebo nejednala zaviněně. Pachatelem je i ten, kdo k provedení činu užil takové osoby, která nejednala ve zvláštním úmyslu či z pohnutky předpokládané zákonem; v těchto případech není vyloučena trestní odpovědnost užití osoby za jiný trestný čin, který takovým svým jednáním spáchala.

Tato definice zohledňuje dosavadní poznatky praxe, které vyplynuly z interpretace norem trestního práva.

1.8.2. Účastenství a jeho formy (organizátorství, návod a pomoc)

Trestně odpovědný může být kromě pachatele nebo spolupachatelů také účastník trestného činu, ačkoli přímo nevykonal jednání popsané ve skutkové podstatě. Na úmyslná jednání účastníka (organizátorství, návod, pomoc), která výrazně přispívají ke spáchání trestného činu někým jiným, se podle trestního zákona za určitých podmínek pohlíží jako na samotné spáchání trestného činu (§ 89 odst. 1 tr. zák.). Účastenství je možné u dokonaného trestného činu nebo jeho pokusu. V případě, že trestný čin nedospěl ani do stádia pokusu, může se jednat i o přípravu k trestnému činu ve smyslu § 7 odst. 1 tr. zák. Příprava je však trestná jen u trestných činů ve smyslu § 41 odst. 2 tr. zák..

1.8.2.1 Zásada akcesority účastenství

Význam pojmu akcesorita odvodíme z anglického slova accessory neboli příslušenství. V trestním právu hmotném akcesorita vyjadřuje závislost trestnosti účastenství na ustanovení o trestní odpovědnosti a trestnosti pachatele, jestliže trestní zákon nestanoví něco jiného. Z této zásady vyplývá mimo jiné to, že má-li být obviněný uznán vinným některou z forem účastenství, musí soud do výroku o vině zahrnout popis všech právně významných skutkových okolností jednak hlavního trestného činu spáchaného jinou osobou (tj. zejména místo, čas a způsob spáchání, popřípadě i jiné skutečnosti, jichž je třeba k tomu, aby skutek nemohl být zaměněn s jiným) a následně i popis skutkových okolností jednání účastníka, které dávají

podklad pro posouzení jeho jednání jako organizátora, návodce nebo pomocníka³². Trestnosti účastníka podle § 10 tr. zák. není na překážku, jsou-li na straně pachatele důvody beztrestnosti nebo nestíhatelnosti³³.

Při výměře trestu se u účastníků trestného činu přihledne k podmínkám uvedeným v § 31 odst. 1 a významu a povaze jejich účasti na spáchání trestného činu podle § 31 odst. 2 písm. b).

1.8.2.2 Organizátorství

Organizátorem je, kdo spáchání trestného činu nebo jeho pokusu úmyslně zosnoval nebo řídil [§ 10 odst. 1 písm. a) tr. zák.]. Zosnování či řízení trestného činu však zahrnuje širokou škálu jednání, proto potřebují tyto pojmy blíže upřesnit. Takové vysvětlení poskytuje Ústavní soud: „ Za zosnování trestného činu je považována činnost spočívající nejen v iniciování dohody o spáchání trestného činu, ale i ve vypracování plánu na jeho spáchání, vyhledání osob, které by se na něm podílely, zajišťování jejich vzájemného styku, rozdělování úkolů těmto osobám před spácháním činu apod. Za řízení trestného činu jsou pak považovány úkony spočívající v usměrňování všech osob podílejících se na trestné činnosti, vydávání konkrétních pokynů těmto osobám apod.“³⁴. To je ve srovnání s návodem závažnější a nebezpečnější formou trestné součinnosti, protože organizátor se ve svém jednání neomezuje jen na vzbuzení rozhodnutí spáchat trestný čin, ale vyvíjí širší a intenzivnější činnost, která svou povahou naplňuje znaky „zosnování“ a „řízení“ trestného činu³⁵. Z uvedených důvodů je tedy relevantní se domnívat, že organizátorství je obecně nejnebezpečnější formou účastenství. Svědčí o tom i skutečnost, že pro pachatele je podle § 34 písm. ch) tr. zák. přitěžující okolností, pokud spáchal trestný čin jako organizátor nebo jako člen organizované skupiny.

³² Nejvyšší soud České republiky : K podmínkám odpovědnosti účastníka z hlediska akcesority účastenství. K subjektivní stránce účastníka a k významu účastenství na trestném činu více pachatelů. *Trestně právní revue*, č. 8 / 2004, s. 240

³³ 58/73 - judikát Sb. rozh., roč. 1973

³⁴ Op. cit. sub 23) s. 6.

³⁵ 67/71 – judikát Sb. rozh., roč. 1971

1.8.2.3. Návod

Za návodce se považuje ten, kdo úmyslně navedl jiného k spáchání trestného činu [§ 10 odst. 1 písm. b) tr. zák.]. Takto neurčitě je pojem návodce definován v trestním zákoně. Konkrétněji lze jednání návodce charakterizovat jako vzbuzení rozhodnutí v jiném spáchat hlavní trestný čin, došlo-li alespoň k pokusu o něj³⁶. Jednání návodce vždy směřuje ke konkrétní osobě a konkrétnímu činu. Prostředky návodu zákon blíže nevymezuje, mohou tedy být jakékoliv. Ovšem různé prostředky návodu mohou mít vliv na stupeň jeho nebezpečnosti pro společnost³⁷. Lze tedy při posuzování výše a druhu trestu u návodce zahrnout jako přitěžující okolnost, že využil pro spáchání trestného činu něčí bezbrannosti, závislosti nebo podřízenosti ve smyslu § 34 písm. c) tr. zák. nebo svedl k činu jinak trestnému, provinění nebo trestnému činu jiného, zejména dítě mladší patnácti let, mladistvého nebo osobu ve věku blízkém mladistvých podle § 34 písm. i) tr. zák..

1.8.2.4. Pomoc

Pomoci jinému spáchat trestný čin spočívá zejména v úmyslném opatření prostředků, odstranění překážek, radě, utvrzování předsevzetí a slibu přispět po trestném činu [§ 10 odst. 1 písm. c) tr. zák.]. Tento výčet způsobů jednání je demonstrativní, proto se dá předpokládat, že pomoc lze patrně uskutečnit i jiným způsobem. Charakter pomoci může mít též dohodnutí vytváření podmínek k tomu, aby pachatel mohl provádět svou trestnou činnost co nejúčinněji³⁸. Při tom účastník musí svoji pomoc směřovat vždy k individuálně určitému trestnému činu a současně musí být prokázáno, že pomáhá v trestném činu pachateli, o němž ví, že páchá trestný čin³⁹.

Z dikce zákona a praxe soudů vyplývá, že pomoc je obecně méně nebezpečnou formou trestné součinnosti než návod, neboť pomocník přispívá k činu pachateli (spolupachatelům), který se již rozhodl trestný čin spáchat. Kdežto návodce se teprve snaží jiného přimět spáchat trestný čin. Za nebezpečnější než návod lze považovat, jak

³⁶ Op. cit. sub 6) s. 307.

³⁷ Op. cit. sub. 13) s. 381.

³⁸ 45/63 – judikát Sb. rozh., roč. 1963

³⁹ Op. cit sub 32) s. 241

jsem již výše zmínil, organizátorství. Ve vztahu ke konkrétnímu trestnému činu však třeba brát v úvahu i ostatní skutkové okolnosti určující stupeň nebezpečnosti, které tato tvrzení mohou i vyvrátit.

1.8.3. Spolčení a sročení

Trestní zákon postrádá definici obou pojmů. Zpravidla se spolčením nazývá dohoda dvou nebo více osob spáchat trestný čin. Forma dohody může být různá. Z hlediska trestního práva je však relevantní, pokud ji lze obviněnému prokázat v trestním řízení. Sročením se rozumí okamžité shluknutí tří a více osob, jejichž záměrem je ihned spáchat trestný čin.

Toto jednání se však nedostane do stadia pokusu a nesměřuje bezprostředně k dokonání trestného činu⁴⁰.

Obecně o spolčení a sročení platí totéž, co o přípravě trestného činu.

1.8.4. Zločinné spolčení

Tato forma trestné součinnosti se také jinými slovy nazývá organizovaný zločin nebo organizovaná kriminalita. Nebezpečnost tohoto jevu spočívá v tom, že zasahuje do mnoha sfér fungování společnosti, tj. státní správy, ekonomických aktivit a politické moci, jichž využívá k tomu, aby veřejně působil legálně a korektně. Pod rouškou zdánlivě neškodných aktivit poskytuje organizovaný zločin primárně zboží a služby, které jsou zákonem omezeny případně zcela zakázány, avšak v populaci po nich vzniká trvalá poptávka⁴¹. Domnívám se, že k nim patří zejména distribuce některých drog, kuplířství, obchod se zbraněmi, vraždy na objednávku, vydírání a legalizace výnosů z těchto činností. Tyto aktivity se provádějí často na mezinárodní úrovni.

Z trestněprávního hlediska se pro organizovaný zločin uvádí termín zločinné spolčení, což je společenství více osob s vnitřní organizační strukturou, s rozdělením funkcí a dělbou činností, které je zaměřeno na soustavné páchání úmyslné trestné

⁴⁰ Pojem bezprostředního směřování k dokonání trestného činu je nutno chápat tak, že pachatel již bezprostředně ohrožuje předmět svého útoku. (20/69 – judikát Sb. rozh., roč. 1969)

⁴¹ Kuchta, J., Válková, H. a kol. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2005, s. 464.

činnosti (§ 89 odst. 17 tr. zák.). Založení nebo podpora zločiného spolčení nebo úmyslná účast na jeho činnostech je samostaným trestným činem podle § 163a tr. zák. Trestnost tohoto činu zaniká u toho, kdo přispěl k odhalování trestné činnosti ve smyslu § 163b tr. zák. Za podmínek uvedených v § 163c tr. zák. je účast na zločiném spolčení beztrestná (okolnost vylučující protiprávnost).

Od pojmu zločinné spolčení je třeba odlišovat pojem organizovaná skupina, pro kterou stačí pouze jistý stupeň plánovitosti a koordinovanosti, avšak na druhé straně nižší než přísná definice zločinného spolčení ve smyslu § 89 odst. 17 tr.zák.⁴². Organizovaná skupina tedy svými znaky vykazuje nižší stupeň nebezpečnosti než zločinné spolčení, neboť samotné členství v organizované skupině by mohlo být buď beztrestné, nebo by za určitých okolností přicházela v úvahu trestnost přípravy trestného činu podle § 7 tr. zák. U pokusu nebo dokonání trestného činu by bylo při výměře trestu obecně přitěžující okolností, pokud by se jej pachatel dopustil jako člen organizované skupiny [§ 34 písm. ch) tr. zák.]. U některých trestných činů (např. § 187, § 247 tr. zák.) je skutečnost, že se činu pachatel dopustil jako člen organizované skupiny, okolností pro použití vyšší trestní sazby⁴³ [např. § 187 odst. 2 písm. a) a § 247 odst. 3 písm. a) tr. zák.]. Tyto okolnosti se však uplatní vždy za podmínek uvedených v § 88 odst. 1 tr. zák..

Proti organizované kriminalitě samotná právní úprava nestačí, ale je zřejmé, že právní prostředky, které má společnost (státní aparát) k dispozici, předurčují účinnost většiny opatření a zásahů, které jsou proti organizované kriminalitě prováděny.⁴⁴

⁴² Vrtěl, P. K Úmluvě OSN proti mezinárodnímu organizovanému zločinu, *Trestní právo* č. 3/2002, s. 2.

⁴³ Podle § 187 odst. 4 písm. c) je takovou okolností i spáchání činu ve spojení s organizovanou skupinou působící ve více státech. Tento znak je naplněn opakovaným neoprávněným obstaráváním drogy pachatelem od téže, blíže neidentifikovatelné osoby na území cizího státu a její následné rozprodávání na území České republiky v úzké součinnosti s dalšími dvěma pachateli, na které byli napojeni další distributoři. (Šámal, P. Z judikatury, *Trestněprávní revue*. č. 1/2007, s. 28).

⁴⁴ Karabec, Z., K právním prostředkům boje proti organizovanému zločinu, *Trestní právo*. č. 2/1999, s. 8.

1.8.5. Trestné činy v pátém oddílu třetí hlavy zvláštní části trestního zákona

Skutkové podstaty těchto trestných činů zahrnují ta úmyslná jednání, která vyvolávají, usnadňují nebo podporují trestnou činnost jiných osob nebo vytvářejí příznivé podmínky pro trestnou činnost a umožňují pachatelům uniknout zákonnému postihu⁴⁵. Z této definice lze vyvodit i druhový objekt, jímž je zájem na potlačení zločinnosti, které spočívá nejen v tom, aby se předešlo spáchání trestného činu, ale i v zamezení tomu, aby se pachatel mohl vyhybat trestnímu stíhání nebo se znemožňovalo jeho odhalení apod.

Tyto trestné činy se svojí specifickou povahou (příspěť k jinému trestnému činu) velmi podobají některým obecným formám trestné součinnosti. Při posuzování trestnosti u nich neplatí zásada akcesority jako u účastenství. Rozdíl např. mezi návodem k trestnému činu [§ 10 odst. 1 písm. b)], který vždy směřuje ke konkrétní osobě, a podněcováním (§ 164 tr. zák.), se nachází v tom, že podněcováním se pachatel snaží *veřejně* vzbudit rozhodnutí u nepřímo určeného okruhu osob spáchat trestný čin. Podle § 89 tr. zák. je možné spáchat trestný čin veřejně mimo jiné tiskovinou, filmem, televizí, nebo před více než dvěma osobami současně přítomnými. Podobně by se dalo uvažovat i u schvalování trestného činu (§ 165 tr. zák.), kterého se lze opět dopustit jen veřejně. Pokud se jej pachatel dopustí v době ještě před spácháním schvalovaného trestného činu. Od pomoci ve smyslu § 10 odst. 1 písm. c) tr. zák. by se opět odlišovalo v tom, že by směřovalo k neurčitému okruhu osob.

Další z těchto trestných činů je nadřizování (§ 166 tr. zák.), což je činnost ve prospěch pachatele, aby mohl uniknout trestnímu stíhání nebo ochrannému opatření nebo jejich výkonu. Jedná se mimo jiné i o následnou pomoc směřující k tomu, aby trestní stíhání nebylo vůbec zahájeno (např. zahlazení stop činu, pomoc při útěku pachateli po činu)⁴⁶.

Nepřekažení a neoznámení trestného činu (§ 167, § 168 tr. zák.) se týká taxativně vypočtených nejzávažnějších trestných činů v § 167 odst. 1 a § 168 odst. 1 tr. zák.. U

⁴⁵ Šámal, P., Púry, F., Rizman, S., *Trestní zákon*. Komentář. II. díl. 6., doplněné a přepracované vydání. Praha : C. H. Beck, 2004, s. 1015.

⁴⁶ 57/65 – judikát Sb. rozh. roč. 1965

nepřekážení se vyžaduje, aby pachatel se nejprve hodnověrným způsobem dověděl, že jiný připravuje nebo páchá některý z nejzávažnějších trestných činů, který poté úmyslně nepřekazí. U neoznámení je jediný rozdíl v tom, že takový trestný čin již jiný spáchal. Trestnost neoznámení a nepřekážení zaniká, pokud by pachatel sobě způsobil osobní újmu ve smyslu § 167 odst. 2 a § 168 odst. 2 tr. zák..

1.8.6. Speciální případy spolupachatelství a účastenství jako součást skutkové podstaty trestného činu

Trestně součinná povaha může u některých trestných činů být znakem tzv. kvalifikované⁴⁷ skutkové podstaty, což znamená např. i použití vyšší trestní sazby pro pachatele.

Ve vztahu k obecným formám trestné součinnosti mají v těchto případech jednoznačně přednost formy speciální. Pokud se z nějakého zákonného důvodu neuplatní, použije se forma obecná, která se může posuzovat jako méně nebezpečná než speciální, tedy i trestná zpravidla podle trestní sazby uvedené v základní skutkové podstatě a podle zásad v § 9 odst. 2 tr. zák. (spolupachatelství) nebo § 10 odst. 2 tr. zák. (účastenství).

1.8.7. Trestný čin podílnictví a legalizace výnosů z trestné činnosti

Tyto trestné činy, jak z názvů vyplývá, se vztahují k zacházení s cizími věcmi opatřenými jinou trestnou činností. U podílnictví pachatel musí s předmětem útoku (cizí věcí, která byla získána trestným činem spáchaným jinou osobou) určitým způsobem nakládat, případně mít nad určitou dispoziční moc⁴⁸. Takové jednání se primárně vztahuje na její ukrývání a užívání, převod na jiného či umožnění zastření původu nebo zjištění původu této věci. Dále dopadá odpovědnost za podílnictví, na rozdíl od některých cizích právních úprav, i na to, co bylo za věc získanou trestným

⁴⁷ Kvalifikovaná skutková podstata znamená, že kromě běžných znaků formální stránky trestného činu (základní skutková podstata), se vyskytuje další zákonný znak, který zvyšuje nebezpečnost činu (např. spáchá čin se zbraní, se dvěma osobami apod.). Základní skutková podstata se obvykle uvádí v prvních odstavcích příslušného ustanovení, kvalifikovaná pak v druhém a následujícím (např. § 235 tr. zák.).

⁴⁸ 57/65 – judikát Sb. rozh. roč. 1965

činem opatřeno, a je trestné i podílnictví z nedbalosti⁴⁹. Nedbalostní forma (§ 252 tr. zák.) může být trestná buď, když cizí věc dosahuje alespoň větší hodnoty (tím se rozumí podle § 89 odst. 11 tr. zák. částka nejméně 50 000,- Kč), nebo jakékoli hodnoty, pokud jde o umožnění zastření původu nebo zjištění původu cizí věci získané trestným činem. Z toho také vyplývá, že nestačí, aby věc byla získána např. přestupkem nebo jiným správním deliktem. U úmyslné formy (§ 251 tr. zák.) je zapotřebí jen, aby cizí věc (předmět útoku) byla získána trestným činem, bez ohledu na její peněžní hodnotu. K tomu, aby se jednalo o trestný čin, je však zohlednit i společenskou nebezpečnost.

Z definice trestného čin legalizace výnosů z trestné činnosti plyne, že jde o dvě samostatné skutkové podstaty, jejichž naplnění je zapotřebí úmyslného zavinění. První z nich postihuje zastření původu nebo znemožnění zjištění původu věci nebo jiného majetkového prospěchu získaných trestnou činností s cílem vzbudit zdání legálnosti jejich nabytí. Druhá skutková podstata je zvláštním případem účastenství, protože pachatel zde umožňuje jinému, aby dosáhl zastření původu nebo aby podstatně ztížil či znemožnil zjištění původu věci nebo jiného majetkového prospěchu získaného trestnou činností.⁵⁰ U této druhé skutkové podstaty, oproti té první, může být pachatelem jen ten, kdo nespáchal základní trestný čin z něhož peněžní nebo majetkový zisk určený k legalizaci pochází.

⁴⁹ Novotný, O., Dolenský, A., Navrátilová et. al.. *Trestní právo hmotné – II. Zvláštní část*. Praha: ASPI Publishing, 2004, s. 121.

⁵⁰ Púry, F., Poznámky k právní úpravě opatření proti legalizaci výnosů z trestné činnosti. *Trestněprávní revue*. č. 3/2004 s. 77.

2. Cíl práce

Učení o trestné součinnosti je výsledkem současné podoby trestněprávních norem, jejich aplikací v praxi (judikaturou) a výkladem odborníků, kteří své názory a postoje prezentují prostřednictvím literatury. Ovšem obecně závazné pro každodenní život lidí jsou výlučně zákony, v nichž jsou trestněprávní normy obsaženy. Judikatura, odborné názory a postoje proto v konkrétním případě nemusejí být zcela obecně závazné, neboť trestných činů jednoho druhu se může vyskytnout reálně velmi mnoho a každý z nich je zcela jistě spáchán nestejným způsobem a za jiných okolností. Z toho lze také dovodit cíl, jehož chci v téhle práci dosáhnout :

* Zjistit a porovnat na konkrétních skutečných trestných činech trestně součinné povahy, jaký význam lze při posuzování právní kvalifikace těchto případů přisuzovat konstantní judikatuře (judikáty uveřejněné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek) a v jaké míře se tyto trestné činy skutečně vyskytují a kolik osob by se na nich mohlo podílet.

3. Metodika

Postup vychází z metod používaných v sociologickém výzkumu:

1. *Případová studie, kazuistika* – metoda kvalitativního výzkumu⁵¹, cílem bývá popis situace nebo případu, rekonstrukce události nebo dosavadního vývoje situace. Zjištění mohou mimo jiné být porovnávána s teoretickým modelem (explikace)⁵². Zdrojem jsou soudní spisy klientů PMS ČR, kteří byli pravomocně odsouzeni za trestný čin, kterého se dopustili v součinnosti s jinou osobou. Vybírány byly tak, aby se od sebe pokud možno co nejvíce odlišovaly. Tyto dokumenty byly vzhledem k rozsahu redukovány. Zachycují některé části rozsudku (§ 120 tr. řádu) nebo jiné informace charakterizující daný případ:

- popis skutku, tak aby nemohl být zaměněn s jiným, zákonné pojmenování trestného činu, který je v tomto skutku spatřován, jímž je obžalovaný uznán vinným a uvedení příslušných zákonných ustanovení, jichž bylo použito (§ 120 odst. 3 tr. řádu),
- odůvodnění rozsudku, pokud zákon nestaví něco jiného (§ 120 odst. 1 písm. d) tr. řádu),
- výpovědi nebo části výpovědí svědků nebo obžalovaných,
- (pozn. identifikační údaje o fyzických a právnických osobách původně ve spisech uvedené, jsou pro potřeby této práce pozměněny).

Tyto spisy budou porovnávány s judikáty uveřejněnými ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek.

⁵¹ Na začátku výzkumného procesu je pozorování, sběr dat. Pak výzkumník pátrá po pravidelnostech existujících v těchto datech, po významu těchto dat, formuluje předběžné závěry a výstupem mohou být nově formulované hypotézy nebo nová teorie. (Disman, M., *Jak se vyrábí sociologická znalost*. Praha: Karolinum, 2002, s. 287.)

⁵² Op. cit. sub 41) s. 40.

2. *Sekundární analýza dat* – v tomto případě rovněž kvalitativní metoda, v kriminologii se nazývá také analýza statistických dat. Výhodou je, že u nemalé části kriminologií sledovaných jevů jsou statistická data k dispozici, a to i v dlouhodobých trendech. Nevýhodou je, že data jsou příliš formální a nezachycují jednotlivé případy v jejich mnohotvárnosti⁵³. v tomto případě se využijí statistické údaje o trestné činnosti na území ČR za rok 2006, 2005. Z těchto záznamů se použijí některá data o těch trestných činech, které se vyskytují ve výše uvedených soudních spisech. Patří k nim zejména :

- počet zjištěných a objasněných trestných činů,
- počet osob, které byly v souvislosti s těmito trestnými činy vyšetřovány nebo stíhány.

⁵³ Novotný O., Zapletal, J., a kol. *Kriminologie*. Praha : ASPI Publishing, 2004, s. 251.

4. Kazuistiky a jejich porovnání s judikaturou

4.1. Ze spisu (loupež podle § 234 tr. zák, § 9 odst. 2 tr. zák.)

Hana D. narozena 19XX bytem v ČB a Dana D. narozena 19XX bytem v ČB v době od 0.30 h 8.8. 0000 do 7.00 h 8.8.0000 oslovily v prostoru křižovatky ulic O. N. a M. H. v obci B poškozeného Petra Z. nar. 19XX, trvale bytem v B. s tím, že nemají kde spát, přičemž Petr Z. jim nabídl přespání ve svém bytě ve čtvrtém patře na adrese trvalého bydliště, kde mu připravily kávu s obsahem benzodiazepinových derivátů oslabujících CNS působící únavu, ospalost svalovou slabost přes spánek vedoucí až ke kómatu, takto připravenou kávu mu podaly k požití a následkem omámení usnul, čehož využily k odcizení přesně nezjištěných věcí, čímž poškozenému Petrovi Z., nar. 19XX, způsobily přesně nezjištěnou škodu.

Společným jednáním proti jinému užily násilí v úmyslu zmocnit se cizí věci a tím spáchaly trestný čin loupeže podle § 234 odst. 1 tr. zák. formou spolupachatelství podle § 9 odst. 2 tr. zák.

Hana D. za tento čin odsouzena k trestu odnětí svobody na 2,5 roku, podle § 60a od 1 a 2 tr. zák se podle podmínek uvedených v § 58 od. 1 tr. zák. se výkon trestu, podmíněně odkládá a stanoví se zkušební doba v délce trvání 4 let. Podle § 60a od. 1 tr. zák. za užití §26a §26b tr. zák. se na dobu zkušební lhůty vyslovuje dohled.

Dana D. za tento čin odsouzena na 2 roky. Podle § 58 odst. 1 a §59 odst. 1 se výkon trestu podmíněně odkládá a stanoví se zkušební doba v délce trvání 3 let.

Poškozený Petr Z. se s uplatněným nárokem na náhradu škody odkazuje na řízení ve věcech občanskoprávních podle § 229 odst. 1 tr. řádu.

Z výpovědí obžalovaných a svědků během hlavního líčení vyplynulo, co se v době a na místech uvedených v popisu skutku stalo.

Hana D. uvedla, že okolo 3.00 hodiny, kdy šla se svými sestrami, ji neznámý muž oslovil , jestli by s ním nešla na kafe. Ona souhlasila. Šla s mužem společně se sestrami k němu do bytu. Muž nejprve uvařil kafe, do níž ona nic nedala a neviděla sestry něco do ní něco dávat. Muž pil kávu v obývací, tam si ji i přinesl. S mužem měla dobrovolný pohlavní styk v ložnici, sestry zůstaly mezitím v obývací. Muž jí pak dal

3000,- Kč. Všechny kolem 5.00 h odešly. Muž byl vzůru, pil víno. Dále uvedla, že se léčí na psychiatrii, bere Neurol, Diazepam a Poltral na předpis. Nic neukradly, z krádeže podezírá svého známého, který ji prý nutil provozovat prostituci

Z výpovědi Dany D. - Popsala, že s Marií a Hanou kolem půlnoci potkaly muže, který zastavil Hanu a ptal se jí, zda nepůjde na kafe k němu domů, pak řekl, aby šly všechny. Byl opilý. Ona se jej ptala co nato manželka, uvedl, že je na horách. V bytě ona a Hana šly do obývacího pokoje, a muž řekl, že půjde uvařit kafe, poslaly za ním Marii, aby umyla skleničky. Marie je pak zavolala, aby se šly podívat, zda mají dost kávy ve skleničce. Kávu dala do skleniček Marie, vodu muž. Pak odnesl muž kávu do obývacího pokoje a ještě došel pro víno. Pak začal obtěžovat Marii, pustil video a odešel s Hanou do jiného pokoje. Když se vrátil s Hanou poté co měli sex, chvíli seděli v obývacího pokoje, muž již usínal. Pak jim otevřel a doprovodil k výtahu, zda za nimi zamkl, už neví. Ona bere Neurol a Diazepam od 18 let. U hl líčení setrvala u výpovědi.

Z výpovědi svědkyně Marie D.- v důsledku mentální retardace není sama schopna ovládat své jednání, dávat prášky do nápoje, odcizování cizí věci by mohla rozpoznat jako špatné, schopnost ovládat jednání zcela vymizelá- tr. stíhání zastaveno. Vypověděla, že je zastavil pán, říkal, aby šly na kafe k němu, ona s ním kafe vařila. Všechny pak najednou odešly, pán otevřel, doprovodil je. Kávu vařil muž, ona říkala kolik cukru.

Z výpovědi poškozeného Petra Z. – vypil asi 5-6 piv v restauraci, kde byl do půlnoci. Poté se vracel domů a potkal tři ženy. Blondýna ho oslovila, jestli nemá cigaretu, on jí jednu nabídl. Poté se ptala, jestli neví, kde můžou přespat, protože nemají kde spát. On řekl, že u něj, protože je doma sám. Souhlasil, že mohou jít i její dvě přítelkyně. Doma posadil ženy do obývacího pokoje. Nabídl jim kávu, černošský řekl, aby ji uvařila, a ukázal jí potřebné věci. Seděl vedle blondýny, s nimi seděla i druhá černošská. Ta starší černošská přinesla kávu, on ji pil ze skleničky, ona z hrnku. Pak si všiml, že mladší černošská má na zádech kytaru jeho dcery. Šel za ní, aby kytaru vrátila, ale nedošel, usnul. Již 10 min. po napití, pociťoval nezvyklou únavu. Je přesvědčen, že mu ženy daly něco do kávy. Probral se v 9 hodin ráno, na prahu dveří

z chodby do ložnice, viděl, že jim chybí elektronika...Později při rekognici označil Hanu D.

Ze znaleckého posudku- ve sklenici poškozeného z logru prokázán alprazolam^a, clonazepam^b, kofein, v moči poškozeného prokázán alprazolam, stopy 7-aminoclonazepamu, nikotin, kofein.

Při stanovení skutkového děje vyšel soud především z výpovědi poškozeného. Neshledán žádný důvod lži o okolnostech pozvání obžalovaných

domů, podrobně vylíčil událost, včetně ztráty vnímání 10 min. po napití kávy. Toxikologické vyšetření moči poškozeného a zbytků kávy prokázal obsah stejných tlumivých látek. Soud mohl uzavřít, že v průběhu návštěvy obžalovaných se poškozený napil kávy s obsahem benzodiazepinových derivátů, které obžalované užívají jako léky. Z výpovědi poškozeného také prokázáno, že to nebyl on, kdo si opiáty do kávy nasypal a obě obžalované uvedly nepravdu, když mu tvrdily, že nemají, kde spát (mají dobré rodinné zázemí). Pojaly tedy úmyslu dostat se do bytu poškozeného. Byly-li toxické látky přidány jen do kávy poškozeného, musely být přidány s úmyslem uvést poškozeného do stavu bezbrannosti. Skutečnost, že se obě obžalované svými výpověďmi snažily zamlžit, kdo kávu připravoval, kdo u toho byl, lze k přihlédnutí k výpovědi poškozeného dovodit, že obě obžalované, byly srozuměny a věděly o užití uspávacích prášků. Není již podstatné, kdo prášky v kávě rozpustil. Je zřejmé, že obžalované jednaly jako spolupachatelky, kdy není třeba aby se trestného činu účastnily stejnou měrou. Stačí i částečné přispění, je-li vedeno stejným úmyslem- zmocnit se věci poškozeného

Obě tak každá svým dílem přispěly k uvedení poškozeného do stavu bezbrannosti, aby se zmocnily jeho věci – t.č. loupeže §234 odst 1 tr. zák.

^a Benzodiazepinový derivát, užíván k léčení úzkostných neuróz, distribuován pod názvem Neurol, Xanax, vydáván jen na lékařský předpis, navozuje celkové zklidnění organismu s navozením únavy a spánku, tj. sedativní účinek na organismus

^b Benzodiazepinový derivát užíván k léčení epilepsie, distribuován pod názvem Rivotril, vydáván jen na lékařský předpis, navozuje také sedativní účinek

4.2. Z judikatury ke spolupachatelství trestného činu loupeže

Skutková podstata trestného činu loupeže (§ 234 odst. 1 tr. zák.) je naplněna, pokud pachatel užije násilí nebo pohrůžky bezprostředního násilí v úmyslu zmocnit se cizí věci. Podle § 89 odst. 6 je trestný čin spáchán násilím i tehdy, je-li spáchán na osobě, kterou pachatel uvedl do stavu bezbrannosti lstí, jako v tomto případě. Každá ze spolupachatelek samostatně v tomto případě patrně celé jednání, které skutková podstata vyžaduje, nenaplnila

(..stačí i částečné přispění). O spolupachatelství jde i tehdy, jestliže každý ze spolupachatelů svým jednáním uskutečnil jen některý ze znaků skutkové podstaty trestného činu, jež je pak naplněna jen souhrnem těchto jednání (36/73 - judikát Sb. rozh. roč. 1973). Domnívám se, že v tomto spisu se znaky spolupachatelství dají jednoznačně posoudit podle tohoto stanoviska.

K trestnému činu loupeže formou spolupachatelství existuje celá řada rozhodnutí. Analogicky jako ve výše uvedeném případě se např. vyjadřuje judikát 18/94 Sb. rozh. roč. 1994, podle něhož je spolupachatelem i ten, kdo se sám nedopuští násilí nebo pohrůžky bezprostředního násilí, ale například jedná tak, aby našel cizí věc, které se chce spolu s ostatním pachatelem zmocnit.

4.3. Ze spisu (úvěrový podvod § 250b tr. zák., účastenství § 10 tr. zák.)

(Pachatel) Jan V. za organizátorství Michala Š. a pomoci Bedřicha S. a Václava V. Dne 2.11. 0000 v CB v pobočce BANKA a.s., se sídlem..... CB, ke škodě této společnosti v úmyslu vylákat úvěr po společné dohodě a ve vzájemné součinnosti Jana V. jako dlužník při sjednávání Smlouvy o spotřebitelském úvěru č. 000000000 ve výši 150 000,- vědomě nechal Michala Š. předložit zaměstnanci BANKA a.s. Bedřichovi S. úmyslně nepravdivě, kromě jiného falešnými údaji o zaměstnavatelích a výši čistého průměrného měsíčního příjmu vyplněné a s vědomím o tomto podepsané, tiskopisy:

Žádost o poskytnutí spotřebitelského úvěru, který podepsal Jan V. a částečně vyplnil spolu s Michalem Š.

Potvrzení o výši pracovního příjmu na osobu Jana V., který byl vyplněn Michalem Š. kromě jiného nepravdivým údajem o soukromém podnikateli- fyzické osobě Věra

M. – správce penzionu XXXX, tedy údajnému zaměstnavateli Jana V., a o výši jeho průměrného čistého měsíčního příjmu za poslední tři měsíce v částce 14.135,- Kč.

Potvrzení o výši pracovního příjmu na osobu Libora V., které s vědomím Václava V. o užití tohoto tiskopisu vyplnil zřejmě Jan V. a podepsal jej Václav V.

Potvrzení o výši pracovního příjmu na osobu Radky B., které s vědomím Václava V. o užití tohoto tiskopisu vyplnil zřejmě Jan V. kromě jiného nepravdivým údajem o zaměstnavateli- STV stavební firma, CB a o výši jejího průměrného čistého měsíčního příjmu za poslední tři měsíce v částce 13.620,- Kč, a podepsal jej Václav V., včetně Dotazníku ručitele a čestného prohlášení, které podepsali ručitelé.

Veškeré výše uvedené tiskopisy Michal Š. po domluvě předložil zaměstnanci BANKA a.s. Bedřichovi S., který byl informován o nepravdivosti údajů v těchto tiskopisech a za provizi v nezjištěné výši od Michala Š. v rozporu se svými pracovněprávními povinnostmi tyto údaje neověřoval a vydal souhlasně stanovisko k poskytnutí úvěru, ten byl dne 6.11. 0000 ve výši 150.000,- Kč poskytnut Janu V., který též dne předal Michalu Š. částku nejméně 45.000,- Kč (včetně nezjištěné částky pro Bedřicha S.) jako předem dohodnutou provizi, čímž společnosti BANKA a.s., se sídlem způsobili škodu v celkové výši 150.000,- Kč.

Tedy Jan V. při sjednávání úvěrové smlouvy uvedl nepravdivé údaje a takovým činem způsobil škodu nikoli malou, přičemž spáchání tohoto t.č. úmyslně zosnoval a řídil Michal Š. a současně Bedřich S. a Václav V. úmyslně poskytli pomoc ke spáchání tohoto t.č. úvěrového podvodu, kterým byla způsobena škoda nikoli malá, a to Bedřichem S. kromě jiného odstraněním překážek.

Čímž spáchali Jan V. trestný čin podvodu podle §250b odst. 1, odst. 3 tr. zák.,

Michal Š. za tento a další tři trestné činy tedy čtyřnásobné organizátorství k t. č. úvěrového podvodu podle §10 odst. 1 písm. a), §250b odst. 1, odst. 3 tr. zák.

Václav V. pomoc k trestnému činu úvěrového podvodu podle §10 odst. 1. písm. c), §250b odst. 1, odst. 3 tr. zák.

Bedřich S. za tento a dalších 6 skutků, tedy sedminásobnou pomoc k trestnému činu úvěrového podvodu podle §10 odst. 1., písm.c), §250b odst. 1, odst. 3 tr. zák.

Provedené důkazy- Z výpovědi svědkyně Věry M. – správce penzionu XXXX vyplynulo: osobu Jana V. nikdy nezaměstnávala a potvrzení o pracovním příjmu na Jana V. nikdy nevyplňovala a razítko je její, ale podpis není jejím pravým podpisem. Nebyla kontaktována žádným pracovníkem banky ohledně údajů ve vztahu k Janu V.

Z výpovědi svědkyně Radky B. – uvedla, že Jana V. a Václava V. z minulosti zná. V roce 0000 byla zaměstnána v prodejně MMM jako provozní, její příjem činil 9000,- Kč hrubého měsíčně. Na podzim 0000 ji Jan V. požádal, zda by mu nešla ručit za úvěr, působil seriózně, proto svolila, což potvrdila podpisem. Jan V jí sdělil, že se jedná pouze o formalitu, neřekl jí nic, že by si měla nechat vystavit potvrzení o příjmu. U spol. STV nikdy nepracovala.

Libor V. doznal, že ručil Janu V. na půjčku 150.000,- Kč. Aby šel ručit, jej požádal jeho otec Václav V. Dotazník ručitele vyplnil jeho otec Václav V.

Z listinných důkazů - *Mzdový list za rok 0000* na jméno Libor. V – zaměstnán u společnosti STV Václav V. , průměrný příjem kolísal mezi 4.213,- Kč a 17.750,- Kč.

Pracovní smlouva mezi STV Václav V. a Liborem V.

Žádost o poskytnutí úvěru na jméno Jan V. – zaměstnavatel uveden Věra M. penzion XXXX adresa.....okr. CB, , žádost podepsána 25.10. 0000

Potvrzení o průměrném měsíčním čistém příjmu za poslední 3 měsíce na jméno Jan V., výše mzdy 14.480,- Kč, sepsáno 27.10.0000. Na konci potvrzení je dodatek o ověření uvedených údajů ze dne 31.10.0000 Bedřichem S.

Dotazník ručitele a čestné prohlášení, včetně potvrzení o příjmech ručitelů, tedy Libora V. a Radky B

Návrh o rozhodnutí o poskytnutí úvěru ze dne 1.11. 0000 – z něj vyplynulo, že Bedřich S. dal kladné stanovisko k poskytnutí úvěru. Důkazem je *smlouva* č.00000000 uzavřenou mezi BANKOU a Janem V. na částku 150.000,- Kč dne 2.11.0000, obž. se zavázal splácet úvěr vždy ke 20. dni v měsíci v částce 4278,- Kč

Výpis z účtu obžalovaného zobrazující splátky úvěru ,

Žádost o čerpání úvěru a trvalý příkaz k automatickému převodu na účet obžalovaného.

4.4. Z judikatury k trestné součinnosti u trestného činu úvěrového podvodu

Úvěrového podvodu se dopustí mimo jiné ten, kdo při sjednávání úvěrové smlouvy uvede nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje nebo podstatné údaje zamlčí (§ 250b odst. 1 tr. zák.). V tomto výše uvedeném případě způsobená škoda (150 000,- Kč) je pak důvodem pro použití i zpřísnujícího ustanovení

§ 250b odst. 3 tr. zák., neboť podle § 89 odst. 11 tr. zák. se škodou nikoli malou rozumí škoda dosahující částky nejméně 25 000, - Kč.

Pachatel byl v tomto případě účastník úvěrové smlouvy. Shodně označuje pachatele trestného činu úvěrového podvodu podle § 250b odst. 1 tr. zák. i judikát 27/01 Sb. rozh. roč. 2001 (dále jen 27/01 Sb. rozh.) např. jako dlužníka nebo fyzickou osobu jednající za dlužníka nebo za věřitele. Podle tohoto stanoviska by tedy mohl být pachatel i osoba, která je v tomto konkrétním případě posuzována jako organizátor, neboť to ona jednala v bance za dlužníka při sjednávání úvěru. Skutečnost, že tak učinil až po domluvě s odpovědným pracovníkem banky (pomocník), znamená, že tímto jednáním spíše trestný čin úvěrového podvodu zosnoval a řídil, proto patrně nemůže být pachatelem.

Osoba, která by účastníku úvěrové smlouvy pouze opatřila potřebné nepravdivé podklady, může být jen pomocníkem (27/01 Sb. rozh.). V tomto případě se pomoc k trestnému činu neomezuje jen na opatření podkladů, ale i na odstranění překážek (kladné stanovisko pracovníka banky k poskytnutí úvěru i přesto, že věděl, že údaje v potřebných podkladech jsou nepravdivé a tudíž, že úvěr nelze poskytnout).

4.5. Ze spisu (ublížení na zdraví § 221 tr. zák., výtržnictví § 202 tr. zák., spoluschátek § 9 odst. 2 tr. zák.)

Obžalovaní – J. K., a Z. K.

Dne 16.11. 0000 kolem 18.00 v obci T. v baru P., oba v podnapilém stavu v přítomnosti nejméně pěti dalších osob se chovali hlučně, bezdůvodně hodili sklenicí ke stolu, u něhož seděli O. M. a I. M., poté oběma ze stolu odnesli sklenice s pitím s tím, aby odešli, načež neočekávaně srazili na zem O. M. kopem nohy do obličeje a I. M. ranou pěstí do obličeje, ležící pak napadli kopy i údery do obličeje, hlavy i dalších částí těla a O. M. navíc vláčeli po zemi, čímž způsobili O. M. vícečetné oděrký

obličeje, dvě tržné rány v krajině pravé očnice, podkožní krevní výrony víček obou očí, vícečetné oděrky a zhmoždění zad včetně bederní krajiny a boční plochy hrudníku oboustranně, zlomeninu korunky prvního zubu vlevo nahoře a zlomeninu nosních kůstek, jejichž léčení si vyžádalo pracovní neschopnost na dobu 16 dnů a I. M. pohmoždění hlavy a obličeje, jehož léčení nepřekročilo 7 dní, když poškozením dvou stolů, pěti židlí, rozbitím 10 ks püllitrů a 6 ks whiskovek způsobili společnosti XZ škodu ve výši 4000,- Kč.

Společným jednáním se dopustili veřejně a na místě veřejnosti přístupném výtržnosti zejména tím, že napadli jiného a doupsili se tak trestného činu výtržnictví podle § 202 odst. 1 tr. zák. formou spolupachatelství podle § 9 odst. 2 tr. zák.

Společným jednáním jinému úmyslně ublížili na zdraví §221 odst. 1 tr. zák. formou spolupachatelství podle § 9 odst. 2 tr. zák.

Obžalovaný J. K. uvedl, že si na celý incident nepamatuje, neboť se uvedl do stavu opilosti. Alkohol konzumuje příležitostně a nevzbuzuje u něj agresi

Obžalovaný Z. K. uvedl, že v baru, kde seděli s bratrem, v jednom okamžiku odešel na záchod. Když se vrátil, viděl, jak je bratr ve fyzickém kontaktu s nějakou osobou, proto k bratrovi přistoupil a neznámá osoba do něho strčila, na to reagoval ranou pěstí....

Poškozený O. M. uvedl, že seděli s I. M. v baru u stolu. Přišel k nim cizí muž, sebral jim sklenice a oznámil, že mají vypadnout. To vnímal jako nějakou srandu, ovšem po chvíli se muž vrátil ještě s dalším (označen poškozeným jako J. K.), který jej fyzicky napadl, čímž mu způsobil lehká zranění. Poškozený se bránil. Když se oba octli na zemi, dal muž poškozenému znamení, že již nemá zájem dál v incidentu pokračovat. V tom okamžiku jej napadl druhý muž a pošk. opět upadl na zem, přičemž inkasoval další údery. K ošetření byl převezen do nemocnice, trvání doby léčení si vyžádalo 2 týdny. Třetí a čtvrtý den po hospitalizaci se podrobil operačnímu zákroku, kdy mu byly srovnány nosní kůstky. Následky způsobených zranění jej omezovaly v běžném způsobu života, zejména bolestivostí.

Svědék I. M. vypovídal v podstatných bodech stejně jako poškozený, v důsledku inkasovaných úderů mu spadli brýle a nemohl identifikovat útočníka. Přitom si jen

letmo všiml, že z jeho kamaráda (O. M.) teče krev a sténá v důsledku napadání. V pracovní neschopnosti nebyl, byly mu jen způsobeny zhmožděnyiny v obličeji.

Svědky J. Š. obsluha v baru – uvedla, že poté co se vrátila ze záchodu, viděla jak se O. M a jeho kamarád perou s obžalovanými. Nebyla schopna uvést, kdo koho kam udeřil.....

Ze znaleckého posudku odvětví zdravotnictví, odvětví soudní lékařství vyplynulo, že zranění způsobená poškozenému O. M. vyžadují obvyklou dobu léčení asi 10 dnů. Byla způsobena oblým předmětem. Mechanismus vzniku mohou kopance a pěsti, jak udali svědci, dobře vysvětlovat. Kvalifikace lehkého ublížení na zdraví je dána zejména zlomeninou nosních kůstek.

Ve znaleckém posudku obor zdravotnictví, odvětví psychiatrie, vypracované k osobám obžalovaných se uvádí, že obžalovaní netrpí a nikdy netrpěli žádnou duševní nemocí. J. K. se v době spáchání trestného činu nacházel ve stavu středně těžké opilosti prosté. Alkohol tedy snížil jeho sebeovládání a potencovaly jeho pohotovost k explosivitě a agresivitě. Schopnost ovládat své jednání měl sníženou, mohl ale v době spáchání trestného činu chápat nebezpečnost svého jednání pro společnost.

Obviněný Z. K. byl v době činu tzv. opilý, v důsledku toho, že si na celou událost pamatuje, znalec vyvozuje, že šlo o opilost prostou.

Znalec vyloučil, že u obou obžalovaných by schopnost ovládací a rozpoznávací byla vyloučena nebo snížena podstatnou měrou.

Při hodnocení důkazů soud vycházel z výpovědí poškozených, neboť ty byly prakticky ve shodě a ze závěrů znaleckých posudků.

4.6. Z judikatury k trestnému činu ublížení na zdraví, výtržnictví a spolupachatelství

Pachatelem trestného činu výtržnictví je ten, kdo se dopustí veřejně nebo na místě veřejnosti přístupném hrubé neslušnosti nebo výtržnosti mimo jiné tím, že napadne jiného (§ 202 odst. 1 tr. zák.). Jednání, jimiž lze podle tohoto ustanovení naplnit znaky skutkové podstaty trestného činu výtržnictví jsou vyjmenovány příkladmo (hanobí historickou nebo kulturní památku atd.). Podle § 89 odst. 4 písm. b) tr. zák. znamená

dopustit se trestného činu veřejně, jestliže je spáchán před více než dvěma osobami současně přítomnými. Pojmové znaky trestného činu výtržnictví (hrubá neslušnost, výtržnost) dobře definuje judikát 44/90 Sb. rozh. roč. 1990. Jde zpravidla o násilný nebo slovní projev takového charakteru, že hrubě uráží, vzbuzuje obavy o bezpečnost zdraví, majetku nebo výrazně snižuje vážnost většího počtu osob současně přítomných. Velice podobně ne-li shodně tomu je i ve výše uvedeném případě [...poté oběma ze stolu odnesli sklenice s pitím s tím, aby odešli, načež neočekávaně srazili na zem O. M. (poškozeného)...].

Pachatelem trestného činu ublížení na zdraví podle § 221 odst. 1 tr. zák. je ten, kdo jinému ublíží na zdraví. Zde je potřeba podrobnějšího vysvětlení, kdy už újma na zdraví dosáhne takového stupně společenské nebezpečnosti, že se jedná o trestný čin úmyslného ublížení na zdraví, totiž ne každá porucha zdraví je ublížením na zdraví ve smyslu trestního zákona. Zde nestačí například přechodné bolesti nebo nevolnost, oděrky, nepatrné ranky, hučení v uších apod....(judikát-II/65 Sb. rozh. roč. 1965). Správné závěry o tom, jakou povahu má ublížení na zdraví nebo jaké nebezpečí pro napadeného z útoku pachatele hrozilo, může soud učinit jen na podkladě lékařského nálezu nebo posudku (judikát-16/64 Sb. rozh. roč. 1964). Za „ublížení na zdraví” se pokládá porucha zdraví poškozeného, která mu ztěžuje obvyklý způsob života nebo výkon obvyklé činnosti okolo 7 dnů (judikát-16/86 Sb. rozh. roč.1986). Z těchto požadavků na určení zdravotního stavu poškozeného trestného činu ublížení na zdraví podle § 221 odst. 1 tr. zák. vycházel soud i ve výše uvedeném případě.

Oba trestné činy (výtržnictví, ublížení na zdraví) byly spáchány formou spolupachatelství. V tomto případě přichází v úvahu dva druhy společného jednání, které zmiňuje judikát 36/73 Sb. rozh. roč. 1973. Buď každý ze spolupachatelů uskuteční svým jednáním všechny znaky skutkové podstaty trestného činu, nebo jednání každého ze spolupachatelů je aspoň článkem řetězu, přičemž jednotlivé činnosti – články řetězu směřují k přímému vykonání trestného činu a jen ve svém celku tvoří jeho skutkovou podstatu a působí současně. U výtržnictví bych se v tomto případě přikláněl spíše k první variantě u ublížení na zdraví záleží na tom, zda intenzita útoků každého ze spolupachatelů hodnocena samostatně by postačovala k tomu, aby

způsobila poruchu zdraví poškozeného, která by mu ztěžovala obvyklý způsob života nebo výkon obvyklé činnosti okolo 7 dnů. Tato otázka není prakticky již v tomto konkrétním případě příliš podstatná, neboť spolupachatelé odpovídají za spáchání trestného činu tak, jako by jej spáchal každý sám.

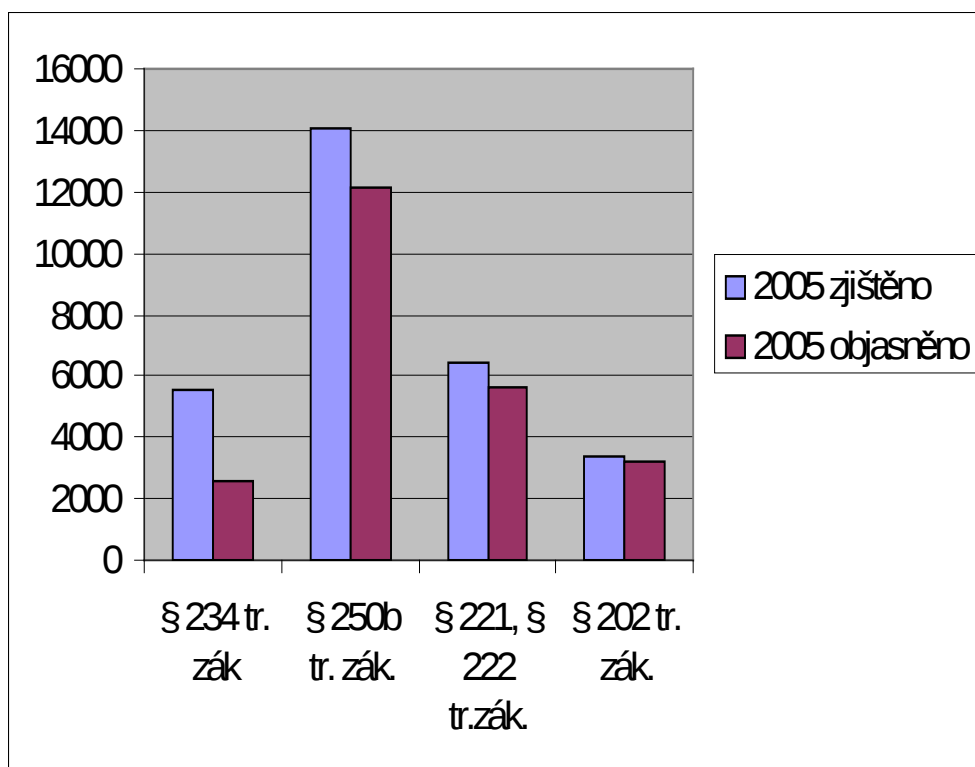
Významnou roli při páchání trestné činnosti obou pachatelů měla konzumace alkoholu, protože k jeho účinkům patří např. povzbuzení sebevědomí, snižuje však sebekritičnost i sebekontrolu. Zároveň může vyvolat záchvaty hněvu, které vyústí do nesmyslných hádek nebo surových až agresivních činů⁵⁴. V případě, že by se požitím této návykové látky přivedli oba pachatelé před spácháním útoku do stavu nepřičetnosti, aniž by zamýšleli v tomto stavu spáchat trestný čin, jednalo by se podle mého názoru o trestný čin opilství podle § 201a tr. zák. Pak by se nejednalo o spolupachatelství, protože ve stavu nepřičetnosti by patrně chyběl společný úmysl.

⁵⁴ Bečková I., Višňovský P., *Farmakologie drogových závislostí*. Praha: Karolinum, 1999, s. 100.

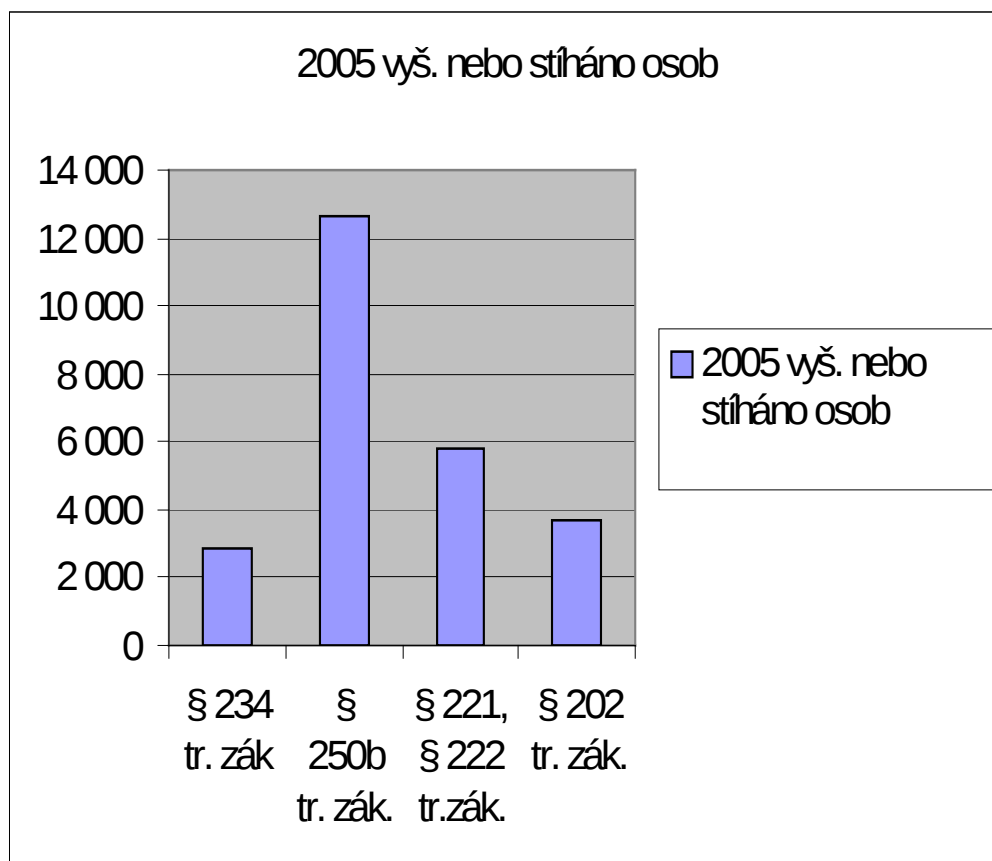
5. Výskyt trestných činů uvedených v kazuistikách (spisech) na území ČR za rok 2005, 2006 a další doplňující údaje, význam a hodnocení dat.

5.1. Grafy

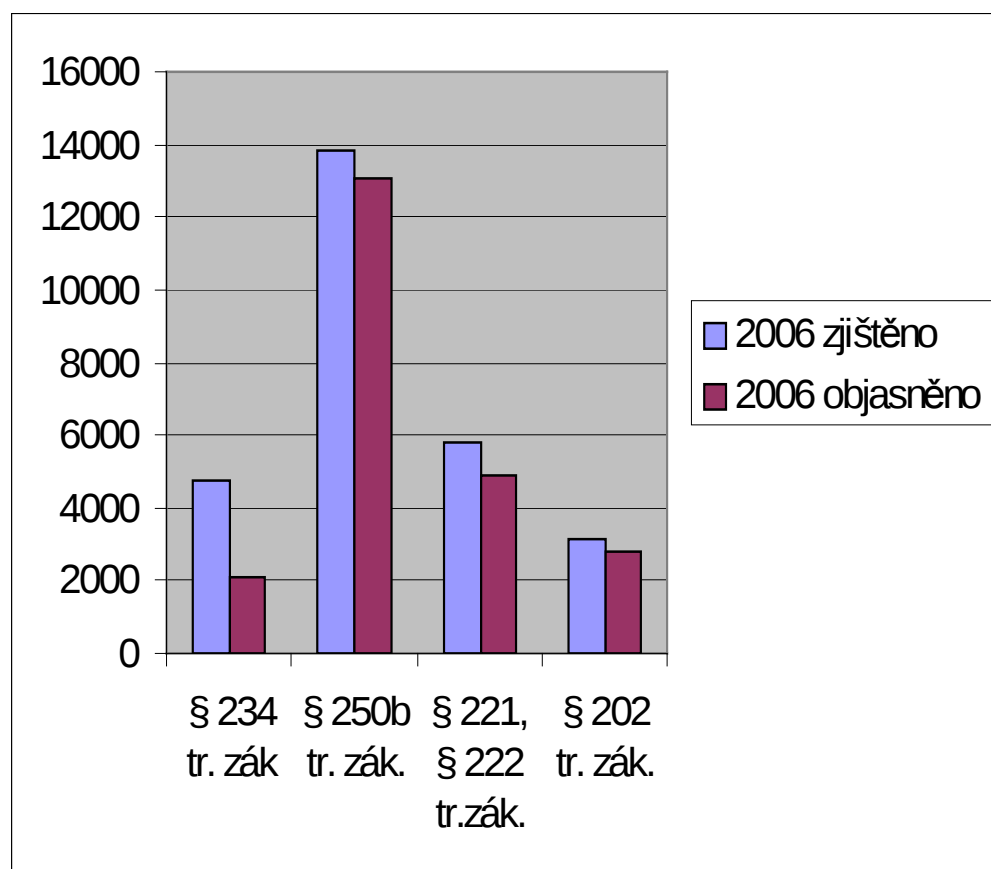
Graf č. 1

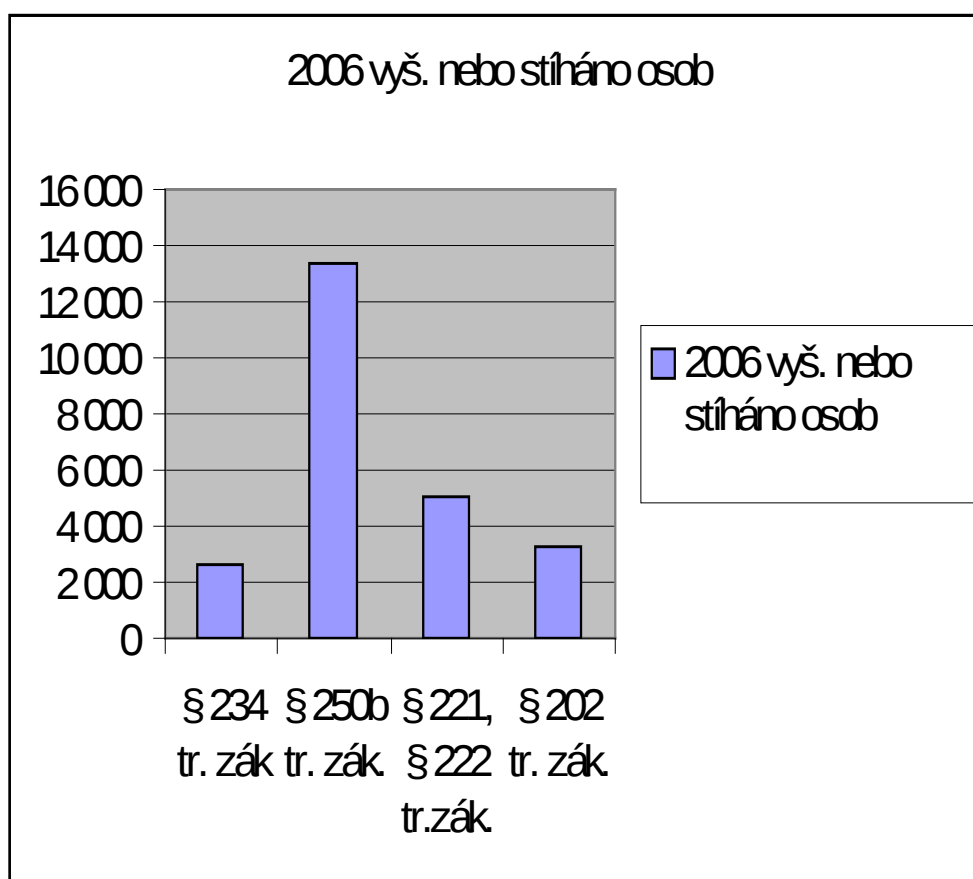
Graf. č. 2

Graf č. 3

Graf č. 4

5.2. Interpretace dat

Zdrojem dat jsou statistiky Ministerstva vnitra ČR⁵⁵. Celkový počet objasněných trestných činů je součet počtu objasněných a objasněných dodatečně. Počet loupeží a počet vyšetřovaných a stíhaných osob za trestný čin loupeže je součet dat o loupežích a loupežích na finančních institucích. Celkový počet výtržnictví a počet osob v souvislosti vyšetřovaných nebo stíhaných je součet počtu výtržnictví a výtržnictví na sportovních a veřejných akcích.

Nejčastějším zjištěným trestným činem je úvěrový podvod (§ 250b tr. zák.). Má také poměrně vysokou objasněnost (graf č.1, graf č. 3). Zřejmě díky tomu, že pro získání úvěru je nutné uvádět identifikační údaje i několika fyzických osob jako ve výše uvedeném případě, což může případ pomoci snáze objasnit. I přes vysokou objasněnost je třeba podotknout, že ze způsobených škod tímto činem (v r. 2005 1 270 566 000,- Kč, v r. 2006 871 631 000,- Kč) se podařilo zajistit jen zlomek z těchto finančních prostředků (v r. 2005 8 802 000,- Kč, v r. 2006 26 853 000,- Kč). Tato skutečnost by mohla poukazovat např. na to, že většina těchto činů je dokonána. Bylo by zajímavé vědět kolik z těchto činů se dostane jen do fáze pokusu.

U trestného činu loupeže (§ 234 tr. zák.) je na první pohled patrné, že ani ne polovinu z nich (graf č.1, graf č. 3) se podaří objasnit. Rovněž počet stíhaných a vyšetřovaných osob je v poměru k počtu trestných činů malý (graf č. 2, graf č. 4). Tyto rozdíly by mohly poukazovat na to, že pachatelé bývají velice dobře připraveni a této trestné činnosti se patrně dopouštějí opakovaně.

Z počtu stíhaných a vyšetřovaných osob bylo v r. 2005 236 žen a v r. 2006 197. Mohli bychom se tedy domnívat, že ženy se dopouštějí loupeží jen výjimečně. Výše uvedený případ, na němž se podílely dvě ženy jako spolupachatelky, lze tedy považovat za méně obvyklý.

Na rozdíl od trestného činu úvěrového podvodu lze obtížněji vyčíslit škody způsobené trestným činem loupeže. Újma způsobená násilím, která může snížit kvalitu života, se hůře dá přepočítat na peníze. Vyčíslit jde snadněji újmu majetkovou.

⁵⁵ http://www.mvcr.cz/statistiky/krim_stat/2005/12_00_1.xls (za rok 2005)
http://www.mvcr.cz/statistiky/krim_stat/2006/12_00_1.xls (za rok 2006), cit. 10.5. 2007

U trestného činu úmyslného ublížení na zdraví a výtržnictví se podaří většinu z nich objasnit (graf č. 1, graf č. 3). K objasnění určitě může přispět fakt, že se tyto činy mohou odehrát na místech dobře přístupných veřejnosti, neboť zde pravděpodobně budou přítomno i mnoho svědků. V nemalé míře jsou tyto trestné činy páčány pod vlivem alkoholu. V r. 2005 to bylo u úmyslného ublížení na zdraví 1306 skutků a v r. 2006 1219. U výtržnictví v r. 2005 1154 a v r. 2006 1091. Je tedy pravděpodobné, že tyto trestné činy budou často páčány např. v hospodách lidmi, kteří konzumaci alkoholu nezvládají, jako tomu bylo ve výše uvedeném případě.

Diskuse

Výzkumný cíl vycházel ze záměru vysvětlit fakt, že pramenem trestního práva jsou zákony, ale platná teorie a poznatky o trestné součinnosti jsou v odborné literatuře doplněny judikaturou, která pramenem práva podle zásady *nullum crimen sine lege*, kterou zmiňuje např. Jelínek, nebo v obecnějším pojetí Kratochvíl (zásada *zákonnosti*), být nemůže. Kladl jsem si tedy otázku jaký význam nebo jakou funkci má judikatura v právní praxi, když ji nelze označit jako pramen práva, ale praxe ji patrně uznává. Toto zjištění pak může zvýšit platnost informací, které se o tématu v odborné literatuře dočteme. Nejlépe to bylo možné zjistit z konkrétních případů, proto jsem přečetl několik spisů, které do dané tematiky náležely. Velkým problémem u některých případů bylo, vzhledem k rozsahu spisů, hlouběji případu porozumět (např. úvěrový podvod podle § 250b tr. zák.) a jak informace ze spisu v této práci použít tak, aby bylo zachyceno v textu co nejvíce relevantních okolností případu, a při tom text byl co nejstručnější, aby byl srozumitelný. Z tohoto důvodu jsem použil jen tři kazuistiky, neboť kvalita měla v tomto případě přednost před kvantitou. Dalším problémem také bylo najít způsob, jak správně interpretovat statistická data o trestné činnosti, neboť každý trestný čin je určen individuálními okolnostmi a nebezpečnost činů je různá. Z tohoto důvodu může docházet k nejrozumnějším zkreslením dat.

Odborných prací nebo spíše článků, kde se autoři zabývají konkrétními trestními věcmi na podobné téma je velmi mnoho. Nalezneme je zejména v odborných časopisech jako Trestní právo a Trestněprávní revue. Na rozdíl ode mne se jim věnují špičkoví právníci a zkušení soudci a jejich cílem je obohatit teorii a praxi novými poznatky v podobě nových rozhodnutí a stanovisek. Tato práce se na rozdíl od odborných článků zaměřuje na to, co již léta funguje a co lze již bezesporu považovat za součást teorie. Tak je tomu např. u judikátu 36/73 Sb. rozh. roč. 1973, kde jsou vyjmenovány tři druhy společného jednání u spolupachatelů. Z tohoto stanoviska vychází např. Jelínek ve své učebnici trestního práva. Výsledky práce nelze chápat jako obohacení teorie o trestné součinnosti, spíše se snaží, zejména v obecné části podat srozumitelný přehled dosavadních poznatků na toto téma a ve výzkumné části se snaží

vysvětlit, jak lze tyto poznatky užít v praxi. Na základě toho jsem dospěl k těmto závěrům :

1. Soudní stanoviska a rozhodnutí konkretizují a vysvětlují pojmy, jichž je užito k formulaci norem v jednotlivých ustanovení zákona. (Sem patří např. pojem ublížení na zdraví, který se v judikatuře definuje jako porucha zdraví poškozeného, která mu ztěžuje obvyklý způsob života nebo výkon obvyklé činnosti na dobu okolo 7 dnů).

2. Na základě soudních stanovisek a rozhodnutí je možné se řídit při změnách a úpravách zákonů, neboť formulace těchto stanovisek a rozhodnutí jsou dostatečně obecná, aby jich bylo možno použít pro co největší počet případů podobného typu.

K těmto poznatkům jsem dospěl na základě porovnání třech případů s judikaturou. Ze všech třech bylo patrné, že v daném případě bylo rozhodováno v souladu s ní, vždy ale s ohledem na konkrétní okolnosti případu. Někdy se na daný případ vztahovala jen část stanoviska.

Výsledky lze jen těžko generalizovat, neboť v praxi se případ od případu liší. Přesto jsem využil některých statistických dat, abych získal představu, v jaké míře se ten který případ vyskytuje. Získal jsem jen přibližný odhad, protože některé údaje o těchto trestných činech se běžně nevyskytují (např. kolik z nich bylo spácháno ve spolupachatelství nebo účastenství). Ani počet pachatelů nelze dovodit, neboť se v těchto statistikách objevují jen údaje kolik osob bylo nebo je trestně stíháno nebo vyšetřováno. Není totiž jasné, zda se tyto osoby trestného činu skutečně dopustili, nebo se na něm podíleli jinak.

Závěr

Tato práce je určena dvěma okruhu lidí. Jednak těm, kteří pro svou práci trestní právo znát musejí, protože pracují s lidmi, jejichž chování se pohybuje na hranici zákona (např. v oblasti sociální patologie), jednak těm, kteří se věnují prevenci trestné činnosti, neboť zde mohou nalézt užitečné informace, zejména o kriminalitě, již se účastní víc lidí najednou.

Trestná součinnost zahrnuje mnoho druhů, které lze dělit podle toho, kolik lidí se ve vzájemné součinnosti trestné činnosti věnuje (tedy nejméně od dvou spolupachatelů až ke zločinnému spolčení). Nepříznivé následky skupinové kriminality zasahují jak do práv a svobod lidí, způsobují škody na jejich zdraví a lidské důstojnosti (např. organizovaný zločin a drogy, znásilnění nebo loupež ve spolupachatelství, pomoci apod.).

Porozumět těmto souvislostem zlepšuje kvalitu práce nejednoho profesionála ve zdravotně sociální oblasti.

Seznam literatury

1. BEČKOVÁ I., VIŠŇOVSKÝ P., *Farmakologie drogových závislostí*. Praha: Karolinum 1999. 112 s.
ISBN 80-7184-864-6
2. BOGUSZAK, J. ČAPEK, J. GERLOCH, A.. *Teorie práva*. Praha: ASPI Publishing, 2004. 348 s.
ISBN 80-7357-030-0
3. DISMAN, M., *Jak se vyrábí sociologická znalost*. Praha: Karolinum, 2002. 374 s.
ISBN 80-246-0139-7
4. JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné*. Obecná část. Zvláštní část. 1. vydání. Praha: Linde, 2005. 794 s.
ISBN 80-7201-533-8
5. JELÍNEK, J. a kol. *Trestní zákon a trestní řád*. Poznámkové vydání s judikaturou. 23. aktualizované vydání podle stavu k 1.11. 2005. Praha: Linde, 2005. 1015 s.
ISBN 80-7201-560-5
6. KARABEC, Z., K právním prostředkům boje proti organizovanému zločinu. *Trestní právo*. Praha: Orac, 1999, roč. 4, č. 2,
ISSN 1211-2860

7. KRATOCHVÍL, V. a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část.* 3. vydání. Masarykova Univerzita, Brno 2002, 571 s.
ISBN 80-210-2985-4
8. KUČTA, J., VÁLKOVÁ, H. a kol. *Základy kriminologie a trestní politiky.* 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2005, 568 s.
ISBN 80-7179-813-4
9. MADAR Z. a kol. *Slovník českého práva,* 2. rozšířené a podstatně přepracované vydání, Praha: Linde, 2002, 1781 s.
ISBN – 80-7201-150-2
10. MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., ŠÁMAL, P. a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní.* 2. přepracované vydání. Praha : C. H. Beck, 2003, 1124 s.
ISBN 80 –7179-678-6
11. NEJVYŠŠÍ SOUD ČESKÉ REPUBLIKY: K podmínkám odpovědnosti účastníka z hlediska akcesority účastenství. K subjektivní stránce účastníka a k významu účastenství na trestném činu více pachatelů. *Trestně právní revue,* Praha: C. H. Beck, 2004, roč. 3, č. 8,
ISSN 1213 – 5313
12. NOVOTNÝ, O., DOLENSKÝ, A., JELÍNEK, J., VANDUCHOVÁ, M. *Trestní právo hmotné – I. Obecná část.* Praha: ASPI Publishing, 2003, 435 s.
ISBN 80-86395-73-1
13. NOVOTNÝ, O., DOLENSKÝ, A., NAVRÁTILOVÁ, J., et al. *Trestní právo hmotné – II. Zvláštní část.* Praha: ASPI Publishing, 2004, 440 s.
ISBN 80-86395-67-7

14. NOVOTNÝ O., ZAPLETAL, J., a kol. *Kriminologie*. Praha : ASPI Publishing, 2004, 451 s.
ISBN 807357-026-2
15. PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA ČR, středisko České Budějovice, soudní spisy
16. PÚRY, F., Poznámky k právní úpravě opatření proti legalizaci výnosů z trestné činnosti. *Trestněprávní revue*. Praha: C. H. Beck, 2004, roč. 3., č. 3.
ISSN 1213-5313
17. SOLNAŘ, V., FENYK, J., CÍSAŘOVÁ, D. *Základy trestní odpovědnosti, podstatně přepracované a doplněné vydání*. Praha: Orac 2004. 455 s.
ISBN 80-86199-74-6
18. ŠÁMAL, P., Z judikatury, *Trestněprávní revue*. Praha: C. H. Beck, 2007, 6. roč., č. 1.
ISSN 1213-5313
19. ŠÁMAL, P., PÚRY, F., RIZMAN, S. *Trestní zákon. Komentář. I. díl. 6., doplněné a přepracované vydání*. Praha : C. H. Beck, 2004, 721 s.
ISBN 80-7179-896-7
20. ŠÁMAL, P., PÚRY, F., RIZMAN, S., *Trestní zákon. Komentář. II. díl. 6., doplněné a přepracované vydání*. Praha : C. H. Beck, 2004, 723 – 1719 s.
ISBN – 80-7179-896-7

21. TERYNGEL J., ŘÍHA, M., K některým aspektům trestné součinnosti u podvodu a úvěrového podvodu, *Trestní právo*. Praha: Orac, 2006, roč. 11, č. 9. ISSN – 1211-2860
22. VRCHNÍ SOUD V PRAZE : K rozlišení spolupachatelství a pomoci u trestného činu loupeže. K zavinění okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby. *Trestně právní revue*. Praha: C. H. Beck, 2006, roč. 5., č. 5. ISSN 1213-5313
23. VRTĚL, P. K Úmluvě OSN proti mezinárodnímu organizovanému zločinu, *Trestní právo*. Praha: Orac, 2002, roč. 7, č. 3. ISSN 1211-2860
24. http://www.mvcr.cz/statistiky/krim_stat/2005/12_00_1.xls, statistické údaje o kriminalitě za rok 2005 na území ČR
25. http://www.mvcr.cz/statistiky/krim_stat/2006/12_00_1.xls, statistické údaje o kriminalitě za rok 2006 na území ČR
26. <http://portal.justice.cz/ms/ms.aspx?j=33&o=23&k=381&d=18546>
– návrh nového trestního zákoníku

Poznámka: Citované judikáty ze *Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek* jsou obsaženy v odborných publikacích pod č. 5,19 a 20 seznamu literatury.

Klíčová slova:

Trestní právo hmotné

Trestný čin

Trestná součinnost

Judikatura